

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) 4 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว ผู้ประกอบการโรงแรมและร้านอาหารที่ให้บริการเรือนำเที่ยว จำนวน 10 คน (2) กลุ่มบุคลากรหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ จำนวน 5 คน (3) กลุ่มชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น จำนวน 5 คน (4) กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 25 คน (รายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลภาคผนวก)

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ซึ่งสรุปแนวทางการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

1.1 แหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มผู้ประกอบการ

“การล่องเรือมี 2 เวลา คือ กลางวันและกลางคืน เส้นทางที่ทำเป็นไฮไลต์ คือ ออกจากท่าเรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผ่านวัดพนัญเชิง วัดพุทไธศวรรย์ซึ่งมีโบสถ์เก่า ผ่านวัดไชยวัฒนาราม ตำหนักศิริยาลัย เจดีย์ศรีสุริโยทัย ไปถึงวัดท่าการ้องซึ่งจะมีตลาดน้ำอยู่”

“จะมีหมู่บ้านญี่ปุ่น หมู่บ้านโปรตุเกส ซึ่งอยู่ริมน้ำ แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจ เขาจะมาวัดมากกว่า”

“ไหว้พระ 9 วัด ประกอบด้วย วัดเกาะแก้ว วัดพิชัยสงคราม วัดแค วัดเชิงท่า วัดท่าการ้อง วัดกษัตราธิราช วัดพุทไธศวรรย์ วัดนางุญ และวัดพนัญเชิง”

“วัดพนัญเชิง วัดพุทไธศวรรย์ วัดไชยวัฒนาราม ซึ่งเป็นวัดที่ต่างชาติชอบมาเที่ยว”

กลุ่มภาครัฐ

“จุดสำคัญคือผ่านวัดไชยวัฒนาราม พระตำหนักศิริยาลัย วัดกษัตราธิราช วัดท่าการ้อง วัดแค วัดพนัญเชิง ซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำสองสายคือ เจ้าพระยาและป่าสัก มาบรรจบกัน”

“จะเจอโบราณสถานริมน้ำต่างๆ เช่น บ้านโปรตุเกส บ้านญี่ปุ่น บ้านฮอลันดา วัดพนัญเชิง ป้อมเพชร หากเลี้ยวซ้ายจะผ่านวัดพุทไธศวรรย์ โบสถ์คริสต์ ผ่านวัดไชยวัฒนาราม วัดธรรมาราม เจดีย์สุริโยทัย ซึ่งจะเป็นเส้นทางของการล่องเรือใหญ่ ส่วนเรือเล็กๆ ก็จะเป็นบริเวณรอบเกาะ”

“มีวัดท่าการ้อง วัดธรรมาราม เป็นวัดที่พระไทยไปเผยแผ่ศาสนาในประเทศอินเดีย ถัดมาจะเป็นวัดกษัตราธิราช มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ถัดมาคือวัดญวน เป็นแหล่งของคนญวนอยู่มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา วัดพุทไธศวรรย์ เป็นจุดกำเนิดของกรุงศรีอยุธยาจะมีสถิตตั้งอยู่ริมน้ำ วัดพนัญเชิง เป็นจุดรวมของแม่น้ำป่าสักและแม่น้ำเจ้าพระยา จะเห็นวังจันทร์เกษมอยู่ซ้ายมือ

วัดมณฑป วัดพิชัย จะเป็นประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินขึ้นเรือที่นั่น ถัดมาเป็นตลาดหัวรอ เป็นตลาดที่เก่าแก่มานานแล้ว ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดและเทศบาลพยายามจัดตลาดน้ำขึ้นบริเวณนี้ แต่ตอนนี้ยังเป็นตลาดที่ตั้งอยู่บนบก วัดในเกาะเมืองก็จะมีวัดแมนางปลื้ม วัดศาลาปูน วัดพรหมวิหาร ออกมาทางซ้ายมือจะมีเจดีย์ศรีสุริโยทัย”

กลุ่มชุมชน

“เรือลำใหญ่จะผ่านวัดพุทไธสวรรย์ วัดนางกุย วัดขุนพรหม วัดพนัญเชิง วัดไชยวัฒนาราม วัดท่าการ้อง วัดกษัตราธิราช เส้นทางเดินทางของเรือลำใหญ่จะสนุกกว่า แต่สำหรับเรือลำเล็กที่วิ่งรอบเกาะส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติมากกว่า”

“ชมสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น โบสถ์แห่งแรกของกรุงศรีอยุธยาเป็นโบสถ์คริสต์ ชมหมู่บ้านโปรตุเกส เยี่ยมชมหมู่บ้านญี่ปุ่น”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำได้ 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงกลางวันและช่วงเย็น
2. เส้นทางท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำถ้าเป็นเรือขนาดเล็กส่วนใหญ่จะพาท่องเที่ยวรอบเกาะเมือง ถ้าเป็นเรือขนาดใหญ่จะพาท่องเที่ยวรอบนอกเกาะเมือง แต่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่เรือทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่จะล่องผ่านให้นักท่องเที่ยวได้ชมเหมือนกัน เช่น วัดพนัญเชิง วัดพุทไธสวรรย์ วัดไชยวัฒนาราม เจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดกษัตราธิราช วัดท่าการ้องและตลาดน้ำ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมไหว้พระ 9 วัดจากการเดินทางทางน้ำได้ นอกจากนี้ในเส้นทางท่องเที่ยวยังมีโบสถ์นักบุญยอแซฟ หมู่บ้านญี่ปุ่น หมู่บ้านโปรตุเกส และอื่นๆ แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเที่ยวชมวัดมากกว่า

1.2 แนวโน้มการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มผู้ประกอบการ

“เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มีเข้ามาตลอด นักท่องเที่ยวจะมาทั้งกลางวันและตอนเย็น”

“คิดว่าเติบโตขึ้นอย่างแน่นอน เพราะมีการรวมตัวกันมากขึ้น และได้รับความสนใจมากขึ้น เพียงแต่ว่ายังไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้ประกอบการเท่านั้นเอง”

“ส่วนใหญ่จะเป็นคนไทย ต่างชาติจะเป็นชาวยุโรปส่วนมากมาช่วงหน้าหนาว และญี่ปุ่น แต่หากเป็นชาวจีนก็มาตลอด นักท่องเที่ยวที่เข้ามาทั้งหมดมาโดยบริษัททัวร์และเดินเข้ามาหาเราเอง ดีกว่าเมื่อก่อนเยอะ มีนักท่องเที่ยวมาตลอด บางร้านก็นำทัวร์จากจีนหรือไต้หวันมาล่องเรือ”

“เยอะกว่าเมื่อก่อน ตอนนี้ทางน้ำจะบูมและมีทัวร์ต่างชาติมาลงประจำทุกวัน เป็นของไต้หวันและจีน แนวโน้มก็คิดว่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คนไทยก็เยอะ ส่วน มากก็มากันเป็นกลุ่ม หากเป็นช่วงปีใหม่ก็จะเป็นพวกพนักงานบริษัท”

“ได้รับความนิยมมากขึ้น ส่วนมากก็มาดูวิวหรือไหว้พระ 9 วัด ซึ่งสามารถไปหยุดตามวัดต่างๆ ได้ ถ้าหากเป็นกรุ๊ปทัวร์ก็จะเป็นชาวต่างชาติมาจากยุโรป ส่วนคนไทยก็จะมาเป็นครอบครัวและพนักงานบริษัท หากเป็นกรุ๊ปไหว้พระก็จะเป็นผู้สูงอายุหน่อย”

“ต่างชาติจะสนใจมากกว่าคนไทย ชอบถ่ายรูปเกี่ยวกับโบราณสถาน ฝรั่งเศสมาวันธรรมดาเยอะ ส่วนคนไทยจะมาเสาร์-อาทิตย์”

“นักท่องเที่ยวจะมากันเยอะช่วงหน้าหนาวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-มีนาคม ส่วนมากนักท่องเที่ยวจะมาเป็นครอบครัว ช่วงที่มีฝรั่งมาเยอะจะเป็นช่วงกรกฎาคม-กันยายน จะมีฝรั่งเศสเข้ามา”

กลุ่มภาครัฐ

“ไปได้สวย แต่ขาดการบริหารจัดการเท่านั้นก็เลยย้ายฝ่ายท่องเที่ยวมาอยู่ตรงจุดนี้ เพื่อสามารถที่จะดูแลนักท่องเที่ยวได้ ปีหนึ่งรับนักท่องเที่ยวประมาณ 4,000-5,000 คน เดือนหนึ่งเฉลี่ยแล้วก็ประมาณ 10 คณะ”

“ช่วงลดยกระหวงเรือที่วิ่งรอบเกาะจะไม่มีว่างเลย ต้องจองกันเป็นเดือน เขาจะมีการขายบัตรล่องเรือบนร้านอาหารเพื่อให้คนลงไปลดยกระหวง ที่วัดท่าการ้อง วัดกษัตราธิราช จะมีงานประเพณีประจำปีเพราะตั้งอยู่ริมแม่น้ำ”

“การจัดกิจกรรมงานอยุธยาามรดกโลก อยุธยาแฟร์ การจัดงานความสัมพันธ์ระหว่างชาติต่างๆ เพื่อจะได้นักท่องเที่ยวจากต่างชาติเข้ามาเพิ่มมากขึ้น ตรงนี้เรามีจุดขายอยู่แล้วสำหรับหมู่บ้านชาวต่างชาติต่างๆ”

“สำหรับปัญหาการเมืองและเศรษฐกิจ อยุธยาจะไม่ได้รับผลกระทบ เพราะหากมีปัญหอะไรเกิดขึ้นกับทางกรุงเทพฯ ทางเราก็จะเป็นตัวเลือกของนักท่องเที่ยวในการที่จะมาเที่ยว”

“นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวทางน้ำลดลงจากลั้วอันตราย เพราะแม่น้ำเจ้าพระยามีเรือทราย เรือบรรทุกสินค้าวิ่งตลอดเวลา และค่าใช้จ่ายที่แพงขึ้นเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีทุนทรัพย์ เพราะเช่าเรือต้องเสียเงินอย่างน้อยก็ 2,000 บาทขึ้นไป”

“เหตุการณ์ตอนปิดสนามบินนักท่องเที่ยวลดลงทั่วประเทศ ตอนน้ำท่วมไม่ใช่ว่าจะไม่มีนักท่องเที่ยวนะ เขาก็มานั่งเรือได้บรรยากาศของเขาไปอีกแบบหนึ่ง น้ำลดเขาก็ยังมาตอนนี้มาหนักกว่าเก่าอีกเพราะเขาเห็นภาพที่เผยแพร่ออกไปตอนน้ำท่วมใหญ่”

“ท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเองมีวิถีที่ค่อนข้างเปลี่ยนไป ไม่อยากให้เป็นลักษณะที่มีคาราโอเกะ แต่พอนักท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่มเขาก็เรียกร้องส่วนนี้”

“การท่องเที่ยวทางน้ำสามารถจัดได้อย่างดีเยี่ยมสำหรับอยุธยา หากเป็นเรือขนาดใหญ่จะเข้ามาในคลองเมืองไม่ได้ หากอยู่ตรงกลางเกาะก็จะวิ่งออกมาตรงส่วนของแม่น้ำป่าสัก ชมทิวทัศน์ต่างๆ”

กลุ่มชุมชน

“การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอยุธยาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันเป็นในลักษณะของการล่องเรือรับประทานอาหาร มีชาวต่างชาติบ้างจากจีนและยุโรป เราพยายามผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวกับทัวร์ยุโรป เพราะเขาจะให้ความสนใจด้านศิลปวัฒนธรรม ไม่ต้องการเสียงเพลง”

“นักท่องเที่ยวปีที่แล้วเยอะกว่า เพราะลูกค้าที่ใช้บริการล่องเรือส่วนใหญ่จะเป็นคนไทย พวก อบต. หรือ อบจ. จังหวัดต่างๆ ซึ่งหลายจังหวัดได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมทำให้งบประมาณที่เขาจะพาไปศึกษาดูงานหายไป เลยทำให้การท่องเที่ยวตรงนี้น้อยลง”

“มีลูกค้าเดิมกลับมาใช้บริการเรืออีกทั้งบริษัทเอกชน บริษัททัวร์ เทศบาลและ อบต. จังหวัดต่างๆ”

“นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มจะมาท่องเที่ยวทางเรือเพิ่มมาตลอด มาลดลงในช่วงน้ำท่วมใหญ่ ช่วงนี้เลยเป็นช่วงเริ่มต้นหลังจากที่โดนน้ำท่วมมา ปกติแล้วจะมีคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว มาเที่ยวเยอะ ส่วนมากจะเป็นกลุ่ม อบต.หรือกลุ่มคณะต่างๆ มาเที่ยวกัน โดยเฉพาะวันหยุดเสาร์อาทิตย์ การเสริมตลาดน้ำเข้าไปด้วยเลยทำให้คนมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น”

“สาเหตุที่เราเลือกมาเที่ยวอีกน่าจะเป็นในเรื่องของความสนุกสนาน และอยากทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แต่คนที่มาเองส่วนใหญ่หากมาเที่ยวอีกก็ต้องการไหว้พระเพิ่ม แต่จะไม่ไหว้ที่วัดเดิม การท่องเที่ยวทางเรือหากมาจากไกลๆ คนจะไม่ค่อยนั่งเพราะมันน่าเบื่อ แต่หากเป็นการล่องเรือในระยะเวลาสั้นเหมือนในอยุธยา ก็ได้รับความนิยมประทับใจกลับไป”

“มีโอกาที่จะเติบโตได้มากกว่านี้หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง และคิดว่าอยุธยาจะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางบกทางน้ำในอนาคตอันใกล้”

“คิดว่ามีความสนใจที่จะมาเที่ยวมากขึ้นทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ ตอนนีทางจังหวัดพยายามที่จะกระตุ้นการท่องเที่ยวทางเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้าน ยิ่งอยุธยามีโบราณสถานอยู่ติดแม่น้ำเยอะก็น่าจะดีกว่าหลายๆ จังหวัด”

“ช่วงกลางวันจะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาขับรถหรือเดินทางมาเอง ส่วนกลางคืนเป็นกลุ่มของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือบริษัทที่มาสัมมนาเป็นหมู่คณะและมาค้างคืน ช่วงกลางวันยังได้รับความนิยมค่อนข้างมากเพราะอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“ถ้ามีโอกาสจะมาเที่ยวอีกแน่นอน จะพาครอบครัวมาเที่ยวด้วย”

“บางทีก็อยากกลับมาเพื่อดูว่าสิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไหม เช่น ความสะดวกของแม่น้ำ”

“ถ้ามีเพื่อนที่ยังไม่เคยไปก็จะแนะนำให้ลองไปดู แต่ถ้าเป็นเพื่อนชาวต่างชาติก็น่าจะพาไปเพราะว่าได้ประโยชน์”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำส่วนใหญ่จะเดินทางมาเป็นกลุ่ม ทั้งแบบครอบครัว กลุ่มบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลจากจังหวัดต่างๆ กลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน ซึ่งมาจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติก็สนใจท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำด้วยเช่นกัน มีทั้งนักท่องเที่ยวจากยุโรป และเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน และไต้หวัน ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาตามลำพังหรือมีจำนวนน้อยจะนิยมเช่าเรือขนาดเล็กในการท่องเที่ยวมากกว่า เพราะมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า

2. จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งนอกจากจะได้ชมความงามของโบราณสถานและวัดเก่าแก่สมัยอยุธยาแล้ว ยังได้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอยุธยาที่มีบ้านเรือนตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ซึ่งยังคงความดั้งเดิมมากกว่าบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมถนน

3. การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำจะได้รับผลกระทบจากปริมาณน้ำในแม่น้ำทั้งกรณีที่ปริมาณน้ำเพิ่มมากขึ้นจากน้ำหลากช่วงฤดูฝน ทำให้นักท่องเที่ยวกลัวอันตรายจากกระแสน้ำ รวมถึงช่วงน้ำท่วมที่ไม่สามารถให้บริการท่องเที่ยวได้ และกรณีที่ปริมาณน้ำลดลงมากในช่วงฤดูแล้ง ทำให้เรือไม่สามารถแล่นได้เพราะติดทรายหรือโคลนโดยเฉพาะเรือขนาดใหญ่ ช่วงที่น้ำท่วมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นทำให้โบราณสถาน วัด และแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำได้รับความเสียหาย แต่กลับพบว่ามียานวนคนสนใจมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเพื่อมาดูร่องรอยของแหล่งท่องเที่ยวและบ้านเรือนภายหลังน้ำท่วมเมื่อปี 2554

4. การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการเมืองและเศรษฐกิจ แต่จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเนื่องจากปัญหาน้ำท่วมในหลายจังหวัดทั่วประเทศ ทำให้งบประมาณสำหรับการศึกษาดูงานของหน่วยงานภาครัฐหลายแห่งถูกจำกัด อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกในอนาคต และจะพาครอบครัวหรือเพื่อนมาท่องเที่ยวด้วย

1.3 ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มผู้ประกอบการ

“จุดขายที่นี่จะเป็นการมาเที่ยววัดมากกว่า ผลพลอยได้ก็คือการล่องเรือไปด้วย”

“เรือที่นำมาใช้จะเป็นเรือบรรทุกสินค้าในสมัยก่อนเอามาดัดแปลงทำเป็นเรือท่องเที่ยว อยุธยาสามารถอิงประวัติศาสตร์ได้ทุกตารางนิ้ว ซึ่งมีประวัติให้เราศึกษาได้ทั้งหมด”

“นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งจะเป็นคนไทยที่ชอบท่องเที่ยวทางน้ำ ได้สัมผัสบรรยากาศจริงๆ ของสถานที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของอยุธยา อีกกลุ่มหนึ่งเป็นชาวต่างชาติ ที่นิยมมากตอนนี้จะเป็นชาวจีน ซึ่งอยากทานข้าวและเที่ยวไปรอบๆ เกษะเมือง”

“ส่วนใหญ่จะเป็นวัดหรือโบราณสถานต่างๆ โดยเฉพาะตอนเย็นวัดต่างๆ จะเปิดไฟทำให้เกิดความสวยงาม จุดเด่นก็จะเป็นที่วัดไชยวัฒนารามพอเปิดไฟจะสวย วัดพนัญเชิง เป็นต้น”

“ความเพลิดเพลินของแหล่งธรรมชาติที่มีวัด และเหมือนเป็นการมาผ่อนคลาย”

“คิดว่าบรรยากาศทางน้ำน่าท่องเที่ยว และอยุธยาก็เป็นเมืองเก่า จุดขายก็คือสถานที่โบราณอยู่แล้ว เราให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์แก่เขาคนที่ไม่เคยรู้เขาก็ตื่นตื่น”

“บางคนเคยมาเที่ยวอยุธยาโดยให้พระทางบกแล้วอยาก จะลองเปลี่ยนบรรยากาศลงมาล่องเรือทางน้ำก็มีมุมนี้อีกเหมือนกัน”

“ได้เยี่ยมชมโบราณสถาน ซึ่งเป็นมุมมองหนึ่งที่ได้เห็นแตกต่างจากการนั่งรถยนต์ การนั่งเรือชมวัดไชยวัฒนารามทางเรือจะสวยงามมาก และได้มองวิถีชีวิตของคนสองข้างฝั่งคลอง”

“ตลาดน้ำ อยู่ใกล้ๆ วัดท่าการ้องทีเดียว และวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ยังมีอยู่ตามริมแม่น้ำตามลำคลอง ซึ่งเขายังใช้ชีวิตตามปกติ”

“เพราะอยุธยาเป็นเมืองท่องเที่ยว และมีแม่น้ำล้อมรอบหลายสาย สามารถล่องเรือดูบรรยากาศของวัดตามริมแม่น้ำ”

กลุ่มภาครัฐ

“ทำให้เขาเปลี่ยนทัศนียภาพการชมโบราณสถานต่างๆ จากบนบกลงไปใต้น้ำ”

“หลังจากน้ำท่วมก็มีคนอยากมาดูว่ามีอะไรเสียหายไปบ้าง มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร เหมือนกับการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส”

“ริมฝั่งน้ำมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม มีวัด โบสถ์คริสต์ และโบราณสถานต่างๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ หากไปทางบกจะมองไม่เห็นจึงเกิดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำ ในปีที่แล้วก่อนน้ำท่วมได้มีการประดับไฟสองฝั่งแม่น้ำ โดยฉายไปตามโบราณสถานหรือตามวัดต่างๆ ซึ่งเป็นจุดขายอีกจุดหนึ่ง การประดับตกแต่งไฟทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในยามค่ำคืน”

“โบราณสถานหรือวัดต่างๆ เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะคนเอเชียและคนไทย คนยุโรปและอเมริกาจะมาเพื่อศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถานว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร”

“หลังจากน้ำท่วมสถิติคนเข้าชมอุทยานฯ เพิ่มขึ้น เพราะเขาอยากจะมาเห็น ส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติ หากเป็นชาวไทยส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนที่โรงเรียนพามาเข้าชมเป็นหมู่คณะในวันธรรมดา ส่วนวันหยุดส่วนใหญ่จะมาเป็นครอบครัว”

“อุทยานเองจะมีวิถีชีวิตเกี่ยวกับสายน้ำ มีแม่น้ำ 3 สายรอบอุทยาน เป็นไฮไลต์อย่างหนึ่งที่จะดึงดูดทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้มาท่องเที่ยวได้ และหากเขาชอบศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณสถาน จะทำให้คนเหล่านี้กลับมาท่องเที่ยวอีก”

“การ light up ไฟสำคัญที่สุด เส้นหิ้งของมันจะอยู่ตรงนี้ และในเรื่องของระยะเวลาของการเปิดไฟที่ต้องให้นานขึ้น”

กลุ่มชุมชน

“เป็นสีสันของการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวยามเย็น เพราะอุทยานมีไฟประดับโบราณสถาน”

“จุดมุ่งหมายของคนไทยมาเที่ยวอุทยานจะเป็นเรื่องของการไหว้พระมากกว่า เรื่องล่องเรือเป็นการเสริมเข้าไป แต่พอได้ลงเรือแล้วก็ติดใจกันเพราะเป็นบรรยากาศของธรรมชาติ เขาไม่ชอบนั่งเรือที่ติดแอร์ เขาชอบธรรมชาติมากกว่า และสถานที่ล่องเรือก็ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ”

“นักท่องเที่ยวจะชอบนั่งเรือมากกว่า เพราะอากาศจะไม่ร้อนและได้บรรยากาศแบบธรรมชาติมากกว่า เรือสามารถนั่งได้ตลอดทั้งวัน และเรือจะมีจุดเด่นในเรื่องของไกด์บรรยายให้ความรู้ด้วย และมีคาราโอเกะร้องเพลง”

“คนที่มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่หากเป็นคนต่างประเทศจะชอบการท่องเที่ยวทางน้ำมาก เนื่องจากได้เห็นทัศนียภาพรอบๆ เกาะเมือง เป็นการผ่อนคลาย ได้ชมสิ่งแวดล้อมต่างๆ”

“อุทยานอยู่ใกล้กรุงเทพฯ และการทำบุญของชาวพุทธเป็นของคู่กันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การไปไหว้พระที่ใกล้ที่สุดในวันหยุดก็คือที่อุทยาน การท่องเที่ยวทางน้ำจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่คนให้ความสนใจเพราะอุทยานมีวัดอยู่ริมแม่น้ำจำนวนมาก”

“ประการแรก คนต้องการชมในเรื่องของวิถีชีวิตของความเป็นอุทยาน ประการที่สอง นักท่องเที่ยวต้องการเปลี่ยนจากไหว้พระทางรถมาเป็นทางน้ำเพื่อหาความแปลกใหม่ ประการที่สาม วัดริมแม่น้ำจะมีวัดที่สำคัญ เช่น วัดพนัญเชิง วัดกษัตราธิราช วัดท่าการ้อง”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“มาเป็นครั้งแรก พอได้มาท่องเที่ยวทางน้ำก็รู้สึกว้าวอากาศดี”

“มองว่าหากมากลางวันจะมาเพื่อดูโบราณสถานต่างๆ แต่หากมาตอนเย็นจะมาเพื่อความรื่นเริงมากกว่า”

“ได้เห็นบรรยากาศที่งดงาม ได้เห็นวิถีชีวิต และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีค่ายิ่ง”

“เลือกที่จะไปอยุธยาเพราะมีวัดเยอะมาก และยังไม่เคยไปเที่ยวโดยการล่องเรือมาก่อนครั้งนี้เป็นครั้งแรกก็เลยสนใจ”

“การท่องเที่ยวล่องเรือเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เคยได้สัมผัส”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. อยุธยามีจุดเด่นเรื่องโบราณสถานและวัดวาอารามสมัยอยุธยาเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เคยมาไหว้พระหรือเที่ยวชมโบราณสถานต่างๆ ทางบกโดยรถยนต์มาก่อนแล้ว การเปลี่ยนมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำทางเรือทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ได้เห็นบรรยากาศที่แตกต่าง และได้เห็นวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ

2. จุดเด่นของการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำอีกสิ่งหนึ่งคือ การชมความงดงามของโบราณสถานและวัดต่างๆ ที่ประดับไฟยามค่ำคืนที่มีความสวยงามแตกต่างจากในเวลากลางวัน นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มจะนิยมรับประทานอาหารเย็นไปพร้อมกับชื่นชมทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวสองฝั่งแม่น้ำ

3. อยุธยาเป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำ 3 สายไหลมาบรรจบกัน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก และลพบุรี ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำได้ รวมถึงได้เรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณสถานของอยุธยาด้วย

1.4 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มผู้ประกอบการ

“อยุธยามีความน่าสนใจในเชิงของความเป็นมรดกโลกและประวัติศาสตร์ ย้อนอดีตไปสมัย 417 ปีที่ผ่านมา แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ สามารถเล่าเรื่องราวได้อย่างมากมาย”

“อยุธยาเป็นเมืองท่องเที่ยวอยู่แล้ว เพราะมีโบราณสถานและวัดที่ตั้งอยู่ริมน้ำเยอะ”

“บรรยากาศ วิถีชีวิต และโบราณสถานต่างๆ ที่มีให้ดูทั้งสองริมน้ำ”

“จากที่เมื่อก่อนจะมีต้นไม้มาก บ้างวัดต่างๆ เดี่ยวนี้เขาพัฒนาช่วยกันตัดให้เห็นได้ชัดเจนขึ้น และเราสามารถนำเรือไปเทียบเพื่อให้ลูกค้าขึ้นไปไหว้พระที่วัดได้”

กลุ่มภาครัฐ

“อยุธยาเป็นจังหวัดที่เกี่ยวกับน้ำ มีเส้นทางแม่น้ำทั้งแม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก และลพบุรี กิจกรรมตรงนี้เกิดขึ้นมาโดยที่ภาคเอกชนได้หาวิธีการว่าการท่องเที่ยวทางบกมีที่เที่ยวพอสมควรแล้ว จุดที่ยังไม่ค่อยมีคนเที่ยวคือทางน้ำ จะมีวัดไชยวัฒนารามเป็นวัดหลัก หากฉายภาพนี้ให้คนทั่วไป

ดูจะรู้ว่าภาพนี้เป็นเมืองอยุธยา จะมีปราสาทที่เป็นเอกเทศไม่เหมือนใครและตั้งอยู่ริมแม่น้ำ หากเรานั่งเรือผ่านจะเห็นความสวยงาม ส่วนที่จะผ่านอีกคือ โบสถ์คริสต์ วัดกษัตราธิราช เหล่านี้เมื่อล่องเรือไปจะเห็นความสวยงามได้ชัด”

“ก่อนที่จะถูกน้ำท่วมใหญ่ เรามีไฟ light up ตอนกลางคืนตามริมแม่น้ำ เริ่มตั้งแต่ วัดพนัญเชิง ป้อมเพชร วัดพุทไธศวรรย์ วัดไชยวัฒนาราม เจดีย์สุริโยทัย ตอนกลางคืนจะมีความสวยงาม”

“อยุธยาได้รับมรดกโลกก็เป็นหลักประกันทางการท่องเที่ยวอยู่แล้ว มีจุดเด่นของเขา แต่มรดกโลกก็ไม่ได้ช่วยอะไรเรา แต่ละปีที่ผ่านมาก็เป็นงบประมาณของรัฐบาลไทยทั้งนั้น เราแค่เอาตราบาติดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวแค่นั้นเอง โบราณสถานต่างๆ เราทำเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยว นั่นคือผลพลอยได้ เราต้องการให้เยาวชนได้มาศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดีมากกว่า”

“แหล่งท่องเที่ยวที่อยุธยาเป็นอีกตัวเลือกหนึ่งที่ทำให้อยุธยามีผลิตภัณฑ์และบริการเพิ่มมากขึ้น นอกจากมาทางรถหรือจักรยานเที่ยวตามแหล่งโบราณสถานต่างๆ และตลาดน้ำ ตัวของเรือก็ได้รับความสนใจ และเป็นตัวหนึ่งที่จะเสริมเติมเต็มสร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวค้างคืนได้”

“สถานที่ท่องเที่ยว วัดและโบราณสถานเยอะ ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ และมีความมีชื่อเสียงของเมืองเก่า”

“แม่น้ำที่ล้อมรอบที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวได้ก็มี แม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก และลพบุรี เข้าไปยังคลองประวัติศาสตร์คูเมือง ซึ่งจุดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำลพบุรีและเจ้าพระยา”

กลุ่มชุมชน

“อยุธยาจะมีเสน่ห์ที่แปลกอยู่อย่างหนึ่ง สมัยโบราณใช้การคมนาคมทางน้ำผ่านอยุธยา เพราะฉะนั้นโบราณสถานต่างๆ จะสร้างโดยหันหน้าเข้าหาแม่น้ำ ทำให้เห็นความอลังการกว้างใหญ่ของวัดหรือสถานที่ต่างๆ เมื่อมาเห็นจะเกิดความประทับใจ ตื่นตาตื่นใจทำให้เป็นจุดขายของการล่องเรือ ส่วนการร้องเพลงและร้านอาหารจะเป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกัน หลายแห่งการล่องเรือไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่มีจุดดึงดูด”

“หากมาเส้นทางบจะไม่ค่อยเห็นบ้านเรือนที่สวยงาม หากท่องเที่ยวทางน้ำจะเห็นทิวทัศน์ที่สวยงาม บ้านเรือนจะยังคงความดั้งเดิมอยู่”

“อยุธยามีสภาพภูมิประเทศที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเฉพาะการล่องเรือเพื่อชมทัศนียภาพรอบๆ เกาะเมือง ซึ่งจะมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาทางสังคมที่สั่งสมกันมากกว่า 800 ปี”

“ได้เห็นวัฒนธรรมของชาวบ้านริมฝั่งแม่น้ำ ได้เห็นวัดวาอารามจากวิวแม่น้ำ หากเป็นตอนเย็นๆ ก็จะได้เห็นแสงไฟที่สาดเข้าไปยังโบราณสถานต่างๆ จะได้เห็นส่วนของบรรยากาศและในมุมที่เราไม่เคยเห็น ถ้ำล่องเรือของร้านอาหารก็จะได้อีกบรรยากาศหนึ่ง”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“ในส่วนของวัดจะค่อนข้างดี เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษของเราสร้างไว้ เป็นความภูมิใจ”

“อยุธยาถือว่ามีศักยภาพสูงมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ”

“การท่องเที่ยวเรื่อก็น่าสนใจดีเพราะได้เห็นวัดต่างๆ ในมุมกว้าง เห็นภาพได้โดยรวม สามารถถ่ายรูปได้สวยกว่า ไม่เคยเห็นวิวของวัด landscape ของมุมที่มองขึ้นไปจากน้ำ เวลาถ่ายรูปออกมาจะสวยงามมากเพราะมีทั้งบริเวณของวัดและพื้นน้ำในภาพด้วย”

“ล่องเรือจะได้บรรยากาศมากกว่า จริงๆ แล้วเวลามาเที่ยวบรรยากาศจะสำคัญ เวลามองทิวทัศน์ก็รู้สึกดี แต่บางส่วนไม่ได้รับการดูแลยังคงสภาพร่องรอยของน้ำท่วม ทำให้ไม่น่าดู”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. อยุธยามีความน่าสนใจเพราะเป็นเมืองเก่า มีประวัติศาสตร์ให้ศึกษาเรียนรู้จากโบราณสถานและวัดเก่าแก่มากมายที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ เพราะในอดีตคนส่วนใหญ่สัญจรทางน้ำ วัดและบ้านเรือนจึงหันหน้าไปทางแม่น้ำ นอกจากนี้อยุธยายังได้รับการประกาศให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมอีกด้วย จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอยุธยามีศักยภาพสูง
2. การท่องเที่ยวอยุธยาทางน้ำยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเท่ากับทางบก แต่แหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำก็มีเสน่ห์อย่างมากในเรื่องทัศนียภาพของโบราณสถานและวัดต่างๆ จากมุมมองทางน้ำ โดยเฉพาะวัดไชยวัฒนารามที่มีความสวยงามอย่างมาก รวมทั้งความสวยงามของวัดพนัญเชิงและวัดกษัตราธิราช ตลอดจนตลาดน้ำวัดท่าการ้อง ซึ่งถือเป็นวัดหลักสำหรับการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ
3. แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ริมแม่น้ำมีจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นวัดของชาวพุทธ มีโบสถ์ของชาวคริสต์ มัสยิดของชาวมุสลิมที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ แสดงถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชน 3 ศาสนา นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับต่างประเทศได้ เพราะมีหมู่บ้านโปรตุเกส หมู่บ้านฮอลันดา หมู่บ้านญี่ปุ่น ตั้งอยู่ริมแม่น้ำในเส้นทางที่เรือแล่นผ่านด้วย
4. อยุธยาได้รับการประกาศให้เป็นมรดกโลกทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ อย่างไรก็ตามโบราณสถานและวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำต่างก็มีคุณค่าในตัวเองควรแก่การอนุรักษ์ไว้สืบต่อไป ส่วนการท่องเที่ยวเป็นผลพลอยได้สำหรับคนอยุธยา จึงถือว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำทั้งสามสายมีศักยภาพและก่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาอย่างมาก

1.5 ปัญหาหรือข้อจำกัดในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มผู้ประกอบการ

“บางครั้งน้ำมีน้อยเรือก็ออกค่อนข้างลำบาก เพราะมีทรายเยอะ”

“หากมาท่องเที่ยวตอนเย็นจะดีกว่าเพราะจะได้บรรยากาศที่ดี กลางวันอากาศจะร้อน จุดที่มีความสนใจพิเศษคือวัดต่างๆ ซึ่งเขาจะมีการประดับไฟให้ดู แต่ไม่ได้ขึ้นไปชมบรรยากาศ ล่องเรือผ่านอย่างเดียวเพราะไม่มีทำให้เรือใหญ่จอด”

“หลังจากน้ำท่วมภาครัฐก็พยายามที่จะฟื้นฟูโบราณสถานต่างๆ การท่องเที่ยวทางน้ำหากไม่มีตรงนี้ก็ขาดสีสันและบรรยากาศในการเที่ยว”

“ส่วนมากก็แค่ผ่านเพราะบางวัดไม่มีตลิ่งให้ขึ้น ไม่สามารถหยุดได้ ช่วงน้ำลดเรือใหญ่จะไปรอบเกาะไม่ได้”

“เรือเล็กจะวิ่งได้รอบเกาะและจอดตามวัดได้ แต่ในช่วงที่น้ำลงมากจะทำให้วิ่งรอบเกาะไม่ได้ เพราะเรือจะติดโคลนแห้ง ไม่คุ้มค่าในกรณีที่เรือเกิดความเสียหาย”

“สภาพอากาศที่ร้อน คนจะไปทะเลหรือน้ำตกกันเยอะ ช่วงเปิดเทอมคนก็ไม่อยากจะเที่ยว”

“ปัญหาการเมืองเป็นประเด็นหลัก แต่จะเป็นช่วงๆ และการประชาสัมพันธ์ของเรายังไม่ดีพอ”

“นักท่องเที่ยวลดลงตอนน้ำท่วม เพราะน้ำเยอะมากลูกค้ากลัวอันตราย”

กลุ่มภาครัฐ

“มีนักท่องเที่ยวร้องเรียนเข้ามาเหมือนกันว่าทัวร์บอกว่าพามาดู light up ตอนกลางคืน แต่พอมาถึงแล้วไม่มี มีดไปหมด”

“ตอนนี้หากมาวันเสาร์อาทิตย์จะเริ่มมีปัญหาเรื่องรถติดในตัวเมือง เพราะว่าคนจะมาไหว้พระเป็นส่วนใหญ่”

“ปัญหาตอนนี้คือแม่น้ำลพบุรีทางตอนเหนือต้นเขิน เรือใหญ่ไม่สามารถเข้าได้ และติดสะพานข้ามเรือไม่สามารถลอดสะพานไปได้ หากไม่มีสะพานเรือก็สามารถวิ่งได้เป็นวงรอบเกาะ”

“นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีเวลา จะมีเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง อย่างมากที่สุด 2 ชั่วโมง ซึ่งอยู่ระยะหากเที่ยวเป็นวันก็ยังไม่หมดเพราะว่าไม่ใช่แค่วัดโบราณสถานที่ให้ดู”

“คิดว่านักท่องเที่ยวสนใจทางบมากกว่า เพราะทางน้ำค่าใช้จ่ายสูง ส่วนใหญ่จะเป็นเรือรับประทานอาหาร การล่องเรือกลางวันจะไม่สวยเหมือนตอนกลางคืน ส่วนใหญ่ก็จะมาทานข้าวและร้องเพลงในเรือ คิดว่าเขาไม่ได้สนใจในเรื่องโบราณสถานที่ให้ดู หากนำรถมาเองก็สามารถเข้าถึงได้ทุกจุด หากไม่มีรถมาก็มีจักรยานและมอเตอร์ไซด์ให้เช่า”

“ก่อนน้ำท่วม ร้านอาหาร รวมทั้งโรงแรมต่างๆ ก็มีบริการสำหรับเรือนี้อยู่แล้ว ทั้งกลางวันและตอนเย็น แต่หลังจากน้ำท่วมก็ประสบปัญหาเล็กน้อย น้ำท่วมคิดว่าเป็นเรื่องที่ใหญ่มากสำหรับการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ”

“การ light up ในยามค่ำคืนมีปัญหาบ้าง เหลืออยู่ไม่กี่ที่ โดยเฉพาะวัดไชยวัฒนารามจะมีความสวยงาม แต่จะมีการปิดไฟเร็วขึ้นเพราะมีค่าใช้จ่ายเรื่องค่าไฟสูง”

“นอกจากตลาดน้ำที่วัดท่าการ้องแล้วยังมีอีกที่หนึ่งคือตลาดน้ำคลองสระบัวที่เพ็ญยุติไปหลังจากน้ำท่วม สมัยก่อนเขาจะมีการแสดงบนผิวน้ำ หลังจากน้ำท่วมเสียหายไปเยอะ”

กลุ่มชุมชน

“ตอนนี้ชุมชนริมน้ำตายไปแล้ว เพราะขาดการสัญจรทางน้ำตั้งแต่โบราณกาล ต้องไปเรือขึ้นขึ้นมา”

“เรือวิ่งเพียงระยะสั้นๆ และจะขึ้นไหว้พระได้ไม่กี่วัด ได้แก่ วัดท่าการ้อง วัดพุทไธศวรรย์ วัดพนัญเชิง วัดนางกุย วัดขุนพรหม ซึ่งวัดเหล่านี้จะมีทำสำหรับให้เรือจอดได้”

“ก่อนน้ำท่วมคนจะเยอะมาก ตอนนี้น้ำหลังน้ำท่วมก็อาจจะลดน้อยลง คิดว่าอากาศไม่น่าจะมีผล คงเป็นเรื่องเศรษฐกิจมากกว่า”

“ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอยุธยาเยอะ แต่ความตระหนักเกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์ยังน้อยอยู่”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“ความไม่แน่นอนของฤดูกาล ถ้าน้ำหลากก็ไม่สามารถท่องเที่ยวได้ ไม่ปลอดภัย ปีที่ผ่านมาก็น้ำท่วม”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. ถ้าช่วงฤดูแล้งหรือช่วงที่ปริมาณน้ำในแม่น้ำน้อยเกินไปจะทำให้เรือไม่สามารถแล่นได้ ถ้าช่วงฤดูฝนที่ปริมาณน้ำในแม่น้ำเพิ่มสูงมากเกินไปก็อาจเกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยวได้ การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำจึงขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำในแม่น้ำ แต่การท่องเที่ยวทางบกสามารถทำได้ตลอดทุกช่วงฤดู
2. แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ริมแม่น้ำบางแห่งนักท่องเที่ยวไม่สามารถขึ้นไปไหว้พระหรือเที่ยวชมสถานที่ได้ เพราะไม่มีท่าให้เรือจอดโดยเฉพาะเรือขนาดใหญ่ เรือจึงได้แค่แล่นผ่านให้ชมความงามเพียงอย่างเดียว แต่ถ้านักท่องเที่ยวนำรถส่วนตัวมาเองหรือมาที่รถรับจ้างจะสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ทุกสถานที่
3. การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นความงดงามของโบราณสถานและวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ แต่ภายหลังจากที่อยุธยาประสบปัญหาน้ำท่วมใหญ่เมื่อปี 2554 ทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งได้รับความเสียหาย ท่าเรือชำรุด เหลือตลาดน้ำให้เที่ยวชมเพียงแห่งเดียวที่วัดท่าการ้อง บ้านเรือนและทำนาของคนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำก็ได้รับความเสียหายอย่างมาก รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยกเลิกการประดับไฟในช่วงกลางคืน หรือเปิดไฟในช่วงเวลาสั้นๆ เนื่องจากปัญหาด้านค่าไฟฟ้า ส่งผลให้ทัศนียภาพและความงดงามของแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำลดลง
4. การท่องเที่ยวทางน้ำจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าทางบก ถ้านักท่องเที่ยวไม่ได้มากันเป็นกลุ่มใหญ่ จะมีค่าใช้จ่ายในการเช่าเรือขนาดใหญ่ต่อคนค่อนข้างสูง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกท่องเที่ยวโดยใช้บริการเรือขนาดเล็กได้ ถ้าเป็นเรือที่ให้บริการอยู่ที่ตลาดน้ำวัดท่าการ้องจะคิดค่าบริการเป็นรายคน ซึ่งถูกกว่า แต่ต้องรอให้จำนวนนักท่องเที่ยวเต็มเรือก่อนจึงจะออกเรือได้ หรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางกันมาเป็นกลุ่มไม่เกิน 8-10 คนก็สามารถเช่าเรือขนาดเล็กในการท่องเที่ยวได้เช่นกัน

2. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

2.1 ความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“หากลองเรือช่วงเย็นก็จะได้เห็นวิถีชีวิตของคนริม น้ำว่าเขามีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร”

กลุ่มภาครัฐ

“มีศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลามเขาอยู่ร่วมกันได้ ทั้งในริมแม่น้ำและบริเวณเกาะเมือง ซึ่งมาจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ ทำให้วัฒนธรรมเขาหลากหลาย”

“ประทับใจบ้านเรือนริมน้ำ”

กลุ่มชุมชน

“คลองตะเคียนเป็นชุมชนของชาวมุสลิม ตรงกลางจะเป็นวัดไทย จะมี 3 ศาสนาอยู่ในลำคลองแห่งนี้ ในสมัยอยุธยาเคยเป็นแหล่งการค้าใหญ่ แต่ตอนนี้ตื่นเงินไปหมดแล้วเรือวิ่งเข้าไม่ได้ เพราะไม่ได้มีการขุดลอกและประชาชนรูก้าลำน้ำ ตรงนี้สามารถเปิดมิติใหม่ให้เป็นการท่องเที่ยวขึ้นมาได้”

“การล่องเรือทางน้ำจะได้รรถรสในเรื่องของ 3 ศาสนาด้วย มีศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ อยู่เรียงรายกัน จากโทรทองขึ้นมาจะเป็นพี่น้องชาวไทยพุทธ แล้วก็มุสลิมซึ่งมีสุเหร่าตั้งอยู่ แล้วก็โบสถ์คริสต์”

“บ้านเรือนของคนในอยุธยาปลูกสร้างเป็นทรงไทย ปันหย้า บ้านที่อยู่ริมน้ำจะยังคงความดั้งเดิมอยู่”

“ชุมชนหัวแหลมเป็นชุมชนโบราณ ซึ่งเป็นของอิสลามมีการทำปลาตะเพียนขาย”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“มองไม่ออกว่าเขาทำอะไร อย่างไร ไม่เหมือนเมื่อก่อนจะพายเรือขายของ แต่เดี๋ยวนี้ความเป็นอยู่เขาเป็นอย่างไรเรามองไม่ออก”

“บ้านเรือนที่อยู่ริมแม่น้ำยังมีความดั้งเดิมมากกว่าที่อยู่ริมถนน และน่าจะอนุรักษ์ให้มีลักษณะเช่นนี้ต่อไป ถ้าจะสร้างขึ้นมาใหม่ควรให้เป็นรูปแบบเดียวกันเพื่อไม่ให้ขัดแย้งกับความเป็นเมืองเก่าของอยุธยา”

“ยังเห็นมีคนอาบน้ำที่ท่าหน้า และมีเด็กกระโดดน้ำเล่น”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. การท่องเที่ยวเลียบริมน้ำจะเห็นถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน 3 ศาสนา ได้แก่ พุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ได้เห็นบ้านเรือนแบบดั้งเดิมที่ปลูกเป็นทรงไทย ปันหย้ามากกว่าบ้านเรือนที่อยู่ริมถนนหนทาง ถือเป็นการท่องเที่ยวในเชิงเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไปพร้อมกัน

2. วิถีชีวิตของคนที่อยู่ริมแม่น้ำที่นักท่องเที่ยวยังสามารถเห็นได้ เช่น การอาบน้ำหรือซักผ้าที่ท่าหน้าบ้าน การกระโดดน้ำเล่นของเด็กๆ การนั่งเล่นบริเวณชานเรือนหรือท่าหน้า แต่ในปัจจุบันไม่มีการสัญจรทางน้ำหรือการค้าขายโดยใช้เรือให้เห็นแล้ว มีเพียงการจำลองให้นักท่องเที่ยวได้เห็นที่ตลาดน้ำวัดท่าการ้องเท่านั้น การสัญจรทางน้ำจะมีเพียงการใช้เรือยนต์ข้ามฟากระหว่างสองฝั่งแม่น้ำแทนการใช้เรือพายหรือเรือแจว และมีเรือบรรทุกสินค้าแล่นผ่านในระหว่างวัน

2.2 ความสะอาดและระบบการจัดการขยะของแหล่งท่องเที่ยว แม่น้ำและชายฝั่งริมน้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“จะรับประทานอาหารกันในเรือแล้วนำภาชนะมาล้างบนฝั่ง และนำขยะกลับมาทิ้งด้วย”

“ขยะจะไม่ค่อยมี”

“เขาก็ช่วยดูแลธรรมชาติกันอยู่แล้วแต่ที่ไม่สะอาดคือหญ้าที่ขึ้นรก แต่เรื่องขยะไม่มี ทางเราจะห้ามมิให้นักท่องเที่ยวบนเรือทิ้งขยะลงแม่น้ำ จะมีถังขยะรองรับไว้ให้ ห้องน้ำก็จะมีห้องบำบัดไม่ใช่ปล่อยลงน้ำไปเลย”

“เมื่อก่อนน้ำจะสะอาดกว่านี้ อาจจะมีสิ่งปฏิกูลจากบ้านเรือนปล่อยลงไปในแม่น้ำบ้าง ทางเทศบาลก็มาดูแลบ้างแต่ไม่ได้เข้มงวดเท่าที่ควร”

“คนที่อยู่ริมน้ำคิดว่ายังไม่ได้ดูแลสักเท่าไร บางครั้งก็เห็นขยะ”

“เราไม่เคยปล่อยคราบน้ำมันลงไปในแม่น้ำ ส่วนขยะก็ให้ใส่ถุงดำไปทิ้งด้านบน”

“การทิ้งขยะไม่เป็นที่ นักท่องเที่ยวเขาไม่เคยพูดให้เราฟังแต่อาจไปบอกต่อได้”

“เราจะห้ามมิให้ลูกค้าทิ้งขยะลงไปในแม่น้ำ เรามีถังขยะไว้ให้บนเรือ”

กลุ่มภาครัฐ

“ผู้ว่าฯ กับสาธารณสุขเคยประชุมว่าให้ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด เพราะเราเป็นหน่วยงานท้องถิ่น”

“กรมเจ้าท่าและกรมทรัพยากรน้ำเป็นผู้ดูแลอยู่แต่ก็ไม่ค่อยได้ผลเท่าไร เทศบาลฯ จะดูแลเรื่องความสะอาด เรื่องขยะ”

“ในเรื่องของความสะอาดทางน้ำควรจะอยู่ในสำนักความรับผิดชอบของผู้คนที่อาศัยริมฝั่งด้วย การรักษาริมฝั่งให้สะอาดต้องรักษาให้สะอาดทั้งสาย แต่ก็พูดยากเพราะมีทั้งราษฎรที่มีสำนึกและไม่มีสำนึกปะปนกัน”

“เป็นบางพื้นที่ที่ยังขาดการเอาใจใส่ดูแล ในส่วนที่เทศบาล หรือ อบต. ไม่ได้เข้าไปดูแลก็จะเป็นที่รกร้าง หากตรงไหนมีกองขยะอยู่ริมน้ำก็จะส่งผลกระทบต่อวิถีทัศน์ของคนที่จะมาเที่ยว”

“ริมแม่น้ำทางเทศบาลเขาดูแลอยู่ คนที่อยู่ริมแม่น้ำเองเขาก็ช่วยกันดูแลตัวเองด้วย”

กลุ่มชุมชน

“ที่ดินริมแม่น้ำบางแห่งมีเจ้าของ แต่เจ้าของไม่ได้อยู่ที่นั่นเลยปล่อยให้รกร้างไว้ขาดการดูแล ใครจะเข้าไปทำก็ไม่ได้แล้วก็ไม่มีเรือมาคอยเก็บขยะ นอกจากพวกเรานัดกันช่วยออกมาเก็บขยะ ไม่มีหน่วยงานของราชการเข้ามาดูแล”

“บางครั้งเทศบาลเขาก็ให้เราไปพัฒนาเรื่องของความสะอาดตามริมแม่น้ำ ได้รับความร่วมมือจากลูกบ้านค่อนข้างเยอะ เพราะทุกคนเขาก็อยากให้เห็นบ้านเขาสะอาดอยู่แล้ว และจะได้ใช้น้ำในแม่น้ำได้”

“หน้าบ้านของบางคนจะมีความสกปรกโดยมีกองขยะมาทิ้งไว้ดูไม่ค่อยสะอาดตา”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“ยังมีปัญหาโดยเฉพาะการทิ้งขยะของคนไทย บ้าน เรือนของคนที่อยู่ริมแม่น้ำที่ต้องใช้สอยน้ำจากแม่น้ำ”

“มีบ้างเล็กๆ น้อยๆ ที่ควรปรับปรุง เช่น ความสะอาดของแม่น้ำและทัศนียภาพริมฝั่ง”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. เรือที่มีบริการให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารไปด้วยขณะท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำได้จัดเตรียมถุงสำหรับใส่ขยะไว้ให้เพื่อนำกลับไปทิ้งบนฝั่ง ห้องน้ำในเรือก็จะมีห้องบำบัดน้ำเสีย ภาชนะที่ใช้ในการรับประทานอาหารจะนำกลับไปล้างทำความสะอาดบนฝั่ง และไม่มีการปล่อยคราบน้ำมันและสิ่งปฏิกูลอื่นลงในแม่น้ำ เทศบาลก็ได้มีการนำเรือออกเก็บขยะในแม่น้ำและริมชายฝั่ง และได้ขอความร่วมมือจากชุมชนให้ช่วยกันรักษาความสะอาดของแม่น้ำด้วย แต่ก็ยังพบว่ามิขยะลอยอยู่ในแม่น้ำบ้าง แสดงว่ายังขาดความเข้มงวดในข้อบังคับด้านการรักษาความสะอาดของแหล่งน้ำ

2. การจัดการขยะยังไม่ครอบคลุมในบางพื้นที่ โดยเฉพาะที่ดินติดริมแม่น้ำบางแห่งที่เจ้าของไม่ได้อาศัยอยู่จึงขาดการดูแลกลายเป็นพื้นที่รกร้าง บางพื้นที่ใกล้ท่าจอดเรือขนาดเล็กสำหรับเป็นจุดให้นักท่องเที่ยวขึ้นลงเรือยังมีขยะให้เห็น ส่งผลต่อทัศนียภาพของนักท่องเที่ยว ดังนั้นทุกภาคส่วน ได้แก่ผู้ประกอบการเรือ ผู้ประกอบการโรงแรม ผู้ประกอบการร้านอาหาร ชุมชน ผู้ดูแลโบราณสถาน วัด และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการช่วยกันรักษาความสะอาดของแม่น้ำ ชายฝั่ง ท่าเรือ และบริเวณโดยรอบให้สะอาดและเป็นระเบียบอยู่เสมอ

2.3 ผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยริมฝั่งแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“คาราโอเกะจะมีบ้างแต่จะควบคุมเสียง”

“จะร้องเพลงกันเกือบทุกลำ อาจจะมีบ้างบางลำเปิดดัง แต่ไม่ค่อยมีเสียงร้องเรียนเท่าไร ก่อนเคยมีปัญหาเรื่องเสียงดัง”

“อาจจะเป็นความเคยชิน เพราะคนแม่น้ำจะรู้สึกเฉยๆ ปกติมากกว่า เขาใช้ชีวิตประจำวันของเขายังไงก็ยังคงยังใช้อยู่อย่างนั้น ชาวบ้านเขาจะเฉยๆ กับสิ่งรบกวนเพราะเขาอยู่ตามลำน้ำกันมานานแล้ว”

“หลังจากสี่ทุ่มจะไม่มีใครล่องเรือ เพราะกลัวเสียงดังรบกวน ถ้ามีเสียงดังก็สามารถร้องเรียนกับขนส่งทางน้ำได้ แต่ไม่ได้กระทบอะไรมากเพราะเรือก็ล่องไปเรื่อยๆ”

“ถึงสถานที่สำคัญๆ งดใช้เสียงก็จะเบาเครื่องลง”

กลุ่มภาครัฐ

“มีการร้องเรียนเรื่องเสียงดังบ้าง กรมเจ้าท่าเคยแจ้งว่าผ่านเขตพระตำหนักเรือต้องหยุดใช้เสียง ไม่ร้องเพลง ควบคุมยากมากเพราะเขาทำธุรกิจของเขา และไม่ได้ไปรบกวนนักท่องเที่ยวที่อยู่ในเรือ คิดว่าน่าจะเปิดเป็นดนตรีไทยขับกล่อมเบาๆ ในเรือแล้วมีไกด์บรรยาย ปรากฏว่าเขาขาย

ไม่ได้ แต่หากเปิดเพลงให้แขกร้องเพลงหรือเต้นกันเขาก็สนุก ตรงนี้คือปัญหาหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวอยู่ระยะเดียว”

“จะมีการก่อสร้างเขื่อนริมตลิ่งและทำรอบเกาะเมืองเพื่อไม่ให้ดินสไลด์ นอกจากการคมนาคมแล้วจะส่งผลต่อการท่องเที่ยวและคนที่อยู่ริมน้ำ คนที่อยู่นอกเขื่อนจะเดือดร้อนซึ่งคนเหล่านี้คือคนที่บุกรุกเข้าไปในลำน้ำ”

กลุ่มชุมชน

“เราได้รับเรื่องร้องเรียนจากชาวบ้านริมฝั่งเกี่ยวกับมลภาวะทางเสียง เพราะคนไทยและคนจีนชอบล่องเรือร้องเพลง มีคาราโอเกะ”

“จะมีเสียงดังจากเครื่องยนต์เรือ และทำให้คลื่นกัดเซาะชายตลิ่งพัง ซึ่งไม่ได้เกิดจากเรือนำเที่ยวอย่างเดียวเพราะมีเรือบรรทุกสินค้าผ่านด้วย ส่วนเสียงร้องคาราโอเกะจากเรือนำเที่ยวก็ดังเหมือนกันแต่ได้ยินแป๊บเดียว พอเรือแล่นผ่านไปก็ไม่ได้ดังแล้ว”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. หลังจากสี่ทุ่มจะไม่มีการล่องเรือ นักท่องเที่ยวที่รับประทานอาหารบนเรือด้วยมักจะร้องเพลงคาราโอเกะกันทำให้เกิดเสียงดังรบกวน ต้องมีการควบคุมเรื่องการใช้เสียง แต่เนื่องจากเรือจะแล่นผ่านบ้านเรือนไปตามแม่น้ำเรื่อยๆ ทำให้ได้ยินเสียงดังรบกวนบ้างในบางช่วงเท่านั้น และเมื่อเรือแล่นผ่านสถานที่สำคัญ เช่น พระตำหนักสิริยาลัย คนขับเรือจะเบาเครื่องยนต์และงดเปิดเพลงชั่วคราว
2. กรณีนักท่องเที่ยวส่งเสียงดังรบกวนคนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำมากเกินไปสามารถแจ้งไปยังขนส่งทางน้ำหรือแจ้งไปยังผู้ประกอบการเรือได้ เรือขนาดเล็กจะมีปัญหาเรื่องเสียงของเครื่องยนต์เรือเท่านั้น ซึ่งชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงจะชินกับเสียงเรือเพราะอยู่อาศัยมาเป็นเวลานานแล้ว
3. บริเวณสองข้างของแม่น้ำจะมีคลื่นที่เกิดจากเรือแล่นผ่านกระทบทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่ง ซึ่งมีทั้งเรือนำเที่ยวและเรือบรรทุกสินค้าที่แล่นผ่านเป็นประจำ

3. การบริหารจัดการด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว

3.1 การรองรับความต้องการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำของนักท่องเที่ยว

กลุ่มผู้ประกอบการ

“เรือของเรามีลำใหญ่ สามารถรับนักท่องเที่ยวได้เป็นกรุปใหญ่ เป็นเรือสองชั้น บรรจุคนได้ประมาณ 150 คนต่อลำ แต่หากเขาต้องการเรือที่ลำเล็กกว่านี้เราก็จะหาจากผู้ประกอบการรายอื่นให้”

“จำนวนเรือที่มีอยู่ตอนนี้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ เพราะว่ามีเรือทั้งหมดอยู่ประมาณ 30-40 ลำ”

“เรือจะสแตนด์บายอยู่ร้านอาหารอีกที่หนึ่ง หากมีนักท่องเที่ยวมาทางเราก็มารับเรียกเรือมาได้เลย ที่นี้ไม่มีที่จอดเลยต้องไปสแตนด์บายตามร้านอาหารใหญ่ๆ”

“มีเรือทั้งเล็กและใหญ่ จัดออกเป็นเวลาและเป็นรอบสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้”

“หากเป็นช่วงเทศกาลเรือแห่จะไม่พอ เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเยอะในช่วงเทศกาลปีใหม่และก่อนลอยกระทง”

“หากนักท่องเที่ยวเยอะ เรือเรารับไม่พอก็จะขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการอื่นๆ ในอยุธยา ซึ่งสามารถขอความร่วมมือกันได้ทั้งหมด”

“เรือตามร้านอาหารหรือโรงแรมใหญ่จะจนนักท่องเที่ยวได้เยอะ แต่เราเป็นเรือเล็กๆ เป็นทางเลือกสุดท้ายที่นักท่องเที่ยวจะเลือกมาใช้บริการกับทางเรา ส่วนใหญ่ก็จะได้หลังสี่โมงเย็น และเป็นฝรั่งมากกว่าคนไทย”

กลุ่มภาครัฐ

“ตรงนี้เป็ศูนย์ซึ่งตั้งขึ้นมาโดยใช้ชื่อว่า ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำงานคล้ายกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จะรวมสมาชิกเรือทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นร้านอาหารหรือไม่มีร้านอาหารให้มาเข้าร่วมกับเรา จะมีฟอร์มให้และมีกฎระเบียบ เราจะเป็นจุดศูนย์กลางตรงนี้แล้วรับนักท่องเที่ยวมาลงเรือ โดยมีชมรมเรือมาร่วมกับเรา แล้วเก็บค่าบริการในราคาที่ถูกลง ถ้าไม่ทานอาหารก็ลงเรืออย่างเดียวชมทัศนียภาพรอบเกาะ”

“วัดต่างๆ เขาจะปรับปรุงกันเองเพราะอยู่ในส่วนของนิติบุคคล หากไม่มีโบราณสถานก็จะไม่เกี่ยวข้องกับกรมศิลปากร วัดอยากทำให้สะดวกให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงง่าย แต่กรมศิลปากรบอกว่าการเข้าถึงโบราณสถานคือการทำลายโบราณสถาน ต้องมีเหตุผลพอสมควรถึงจะปรับปรุงได้”

“มีเรือเล็กอยู่หน้าวังจันทร์เกษม ตอนนี้เทศบาลกำลังทำท่าเรือเป็นศูนย์เพื่อบรรเทาสาธารณภัยทางน้ำ หากตรงนี้สมบูรณ์ก็จะเป็นจุดสำหรับลงเรือ และเทศบาลก็มีเรือเร็วอยู่ หากเป็นแขกสำคัญก็จะพาลงเรือเร็วเพื่อวิ่งรอบเกาะ ส่วนมากเรือที่อยู่หน้าวังจะเป็นเรือของชุมชนเอง”

กลุ่มชุมชน

“ตอนนี้ลูกค้าจะติดต่อกับทางเจ้าของเรือหรือร้านอาหารโดยตรง และมีบางส่วนที่ติดต่อผ่านราชการ ซึ่งเขาจะถามมาให้ทางเราจัดให้ เราจะมีคิวเรือและจัดตามจำนวนที่จะใช้บริการ”

“ตอนนี้มีความพร้อมประมาณ 70% เพราะอยุธยาเป็นช่วงที่เพิ่งฟื้นตัวจากน้ำท่วมซึ่งเสียหายหนักมาก แต่ต่อไปคิดว่าน่าจะฟื้นตัวเร็วขึ้น เพราะว่าทางรัฐบาลได้พยายามที่จะยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ”

“เรามีัคคุเทศก์น้อยที่สามารถเป็นไกด์นำเที่ยวได้”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. เรือที่ให้บริการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำมีอยู่จำนวนมาก เรือขนาดใหญ่ที่รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 150 คน และเรือขนาดเล็กที่รับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 8-10 คน กรณีที่มีนักท่องเที่ยวมาพร้อมกันจำนวนมากหรือต้องการเรือขนาดเล็ก ผู้ประกอบการเรือจะสามารถติดต่อประสานให้น้ำเรือของผู้ประกอบการเรือรายอื่นมาบริการนักท่องเที่ยวได้ทันที เพราะผู้ประกอบการเรือส่วนใหญ่จะรู้จักและเป็นเครือข่ายกันเกือบทั้งหมด

2. เมื่อศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการ จะทำให้การท่องเที่ยวทางน้ำมีความเป็นระบบมากขึ้น เพราะมีผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกของชมรมเรือมาร่วมให้บริการด้วย ค่าบริการจะถูกกว่าเพราะไม่ต้องจ่ายแบบเหมาลำ มีการกำหนดรอบเวลาให้บริการ โดยผู้ประกอบการเรือต้องนำเรือมาเข้าคิวให้บริการ ซึ่งมีผู้ประกอบการเรือหลายรายที่ต้องการติดต่อและหาลูกค้ากันเองโดยไม่ผ่านศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว

3. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมักจะเดินทางมาเป็นครอบครัวและค่อนข้างมีฐานะ เช่น ชาวยุโรปจะนิยมเหมาเรือขนาดใหญ่เพราะต้องการความเป็นส่วนตัว ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาอยู่กับกรุ๊ปทัวร์แบบรถตู้หรือแบบ Backpacker จะนิยมเหมาเรือขนาดเล็ก เพราะมีค่าใช้จ่ายถูกกว่า ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยก็มีทั้งแบบเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหน่วยงาน มาเป็นครอบครัว และแบบกลุ่มย่อยๆ ซึ่งจะมีเรือไว้สำหรับให้บริการกลุ่มนักท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ

4. วัดหลายแห่งได้พยายามจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ท่าเรือ ห้องน้ำ ที่ตลาดน้ำวัดท่าการ้องจะมีร้านอาหารและร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกด้วย จึงถือว่ามีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวพอสมควร ถ้านักท่องเที่ยวต้องการมีคฤศณ์สำหรับบรรยายข้อมูลก็สามารถติดต่อไปยังศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ โดยภาครัฐก็ได้เข้ามาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือภายหลังจากประสบภะวะน้ำท่วม เพื่อให้การท่องเที่ยวเติบโตในอยุธยาฟื้นตัวเร็วขึ้น

3.2 ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“มีอุปกรณ์ เสื้อชูชีพ และห่วงยาง แต่ไม่ได้มีการสาธิตให้กับนักท่องเที่ยวดู และจะมีลูกเรืออยู่ 2-3 คน เพื่อคอยช่วยเหลือ”

“มีเสื้อชูชีพให้ ความปลอดภัยค่อนข้างจะร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะโอกาสที่เรือจะชนหรือล่มเป็นไปได้ยาก เพราะไม่มีคลื่นลมเหมือนท้องทะเล”

“จะมีชูชีพไว้คอยบริการ และทุก 2 ปีต้องนำเรือไปตรวจสภาพ ไม่มีปัญหาเรื่องบรรทุคน้ำหนักเกินเพราะหากเกินก็ต้องเหมาอีกลำหนึ่ง”

“หน้าฝนจะชะเบาหน่อย เพราะมีอันตรายถ้าไม่จำเป็นจะไม่ออกไปลงเรือ”

“ท่าเรือที่ชำรุดเขาไม่ยอมให้เราทำเพราะเป็นของกรมศิลปภั้ทั้งหมด และไม่ยอมให้หน่วยงานอื่นมาทำด้วย อ้างว่าไม่มีงบประมาณ ในส่วนท่าเรือของทางวัดเขาก็จะดูแลของเขาเอง”

“ในส่วนของการเชื่อนกันจะมีมาตรวจสอบ”

“ควรให้ทางเรือเล็กเขาให้ความปลอดภัยเกี่ยวกับใส่ชูชีพ สอนวิธีการใช้ให้เขา”

“กรมเจ้าท่าไม่ค่อยได้เข้ามาตรวจสอบ ส่วนมากก็ให้เจ้าของเรือดูแลกันเอง”

“เรือของเราก็มีประกันชีวิต ใบนายท้าย ใบควบคุมเครื่อง พร้อมหมด และมีชูชีพป้องกันซึ่งอยู่บนหลังคา”

กลุ่มภาครัฐ

“สังเกตได้ว่าเรือของทุกร้านอาหารจะมีเสื้อชูชีพแต่ไม่แจกให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่ควบคุมตรงนี้คือกรมเจ้าท่า เราได้เชิญกรมเจ้าท่ามาเป็นคณะกรรมการด้วย ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการต้องผ่านการตรวจความปลอดภัยของท่าเรือให้บริการ”

“การ light up ตอนกลางคืน ป้องกันอันตรายจากโจรสลัดในมุมมืดต่างๆ การก่อเหตุร้ายก็จะลดลงไป เราป้องกันอีกทางหนึ่งคือจะบอกในส่วนของทัวร์หรือนักท่องเที่ยวว่าไม่ควรไปเส้นทางไหนบ้าง หรือนักท่องเที่ยวหวักระเป๋ามาเองก็จะคอยให้ตำรวจท่องเที่ยวช่วยดูแล”

“เป็นจิตอาสาของตำรวจน้ำที่มาดูแลประชาชนด้วยความเต็มใจ เราเอาเรือมา Standby อยู่ที่ตลาดน้ำวัดท่าการ้อง สามารถออกไปช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้ทันที และสามารถให้ความช่วยเหลือรอบเกาะเมืองได้เช่นกัน มีเรือออกไปลาดตระเวน แต่ไม่ได้ออกทุกวันเพราะมีข้อจำกัดเรื่องน้ำมัน ส่วนมากจะเฝ้าฟังวิทยุติดต่อกัน”

“คิดว่ามีความปลอดภัยอยู่ในระดับหนึ่ง แต่ต้องมีการตรวจสอบชูชีพว่ามีครบหรือไม่ และชูชีพที่มีอยู่สภาพพร้อมใช้การหรือไม่ หากมองขนาดเรือคิดว่าไม่น่าจะมีปัญหาอะไร แพที่อยูตามริมน้ำ คนที่บริหารจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่าปล่อยให้มีสภาพที่ชำรุดทรุดโทรม แลดูสะอาดตา และเกิดความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว”

กลุ่มชุมชน

“โดยปกติแล้วกรมเจ้าท่าจะมาตรวจอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เขามาตรวจท่าเรือและเรือด้วย”

“เรือสมัยนี้มีความปลอดภัยมาก”

“อยากให้มีเสื้อชูชีพตามจำนวนของคนในเรือเพื่อความปลอดภัย”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“คลื่นไม่ค่อยมีเพราะเป็นแม่น้ำลำคลอง คิดว่าไม่น่ามีอันตราย ติดตรงที่มีเรือสินค้าวิ่ง แต่ควรมีเสื้อชูชีพไว้ให้เพื่อป้องกัน”

“ควรจะเน้นความปลอดภัยในเรื่องของชูชีพ แม่น้ำจะตื้นก็ต้องมีชูชีพ”

“อยู่ในความปลอดภัยในระดับหนึ่ง แต่เรือก็ไม่ได้แจกชูชีพให้ ควรมีมาตรฐานการควบคุมในด้านนี้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะถ้ามาเที่ยวเป็นครอบครัวแล้วมีเด็กมาด้วยควรให้เด็กสวมชูชีพ”

“ปลอดภัย เพราะว่าเรือลำใหญ่ มีชูชีพ ชับซ้ำๆ ไปเรื่อยๆ ทางเรือจะบอกว่ามีชูชีพให้แต่ไม่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้หรืออุปกรณ์ช่วยเหลือความปลอดภัยอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ น่าจะคุ้นเคยและทราบอยู่แล้วว่าใช้งานยังไง แต่อาจจะชี้จุดให้ทราบว่าอยู่ตรงไหนมากกว่า ถ้าเกิดเหตุฉุกเฉินต้องไปหยิบชูชีพที่ตรงไหน หรือทางออกเรือที่ปลอดภัยอยู่ตรงไหน โดยใช้เวลานั้นๆ ในการแนะนำก่อนออกเรือ”

“ไม่มีการแนะนำถึงเวลาเกิดอุบัติเหตุทางน้ำ ควรมีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำในเรื่องความปลอดภัยมากกว่านี้ ทางเรือมีเสื้อชูชีพไว้ให้กับนักท่องเที่ยวแต่ไม่มีการสาธิตการใช้ และไม่แจ้งตำแหน่งของเสื้อชูชีพ”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. เรือทุกลำจะมีอุปกรณ์สำหรับช่วยชีวิตนักท่องเที่ยวกรณีเกิดอุบัติเหตุต่างๆ ได้แก่ ชูชีพห่วงยาง แต่จะพบว่าผู้ประกอบการเรือบางรายไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยส่วนนี้มากนัก ถ้าเป็นเรือขนาดใหญ่จะเก็บชูชีพไว้ในห้องหรือใต้ท้องเรือ ส่วนเรือขนาดเล็กจะเก็บไว้บริเวณหลังคาเรือหรือด้านหลังคนขับเรือ ไม่ได้แขวนไว้ในที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นได้ชัดเจนหรือหยิบมาใช้งานได้โดยสะดวก และไม่ได้มีการสาธิตวิธีการใช้งานให้นักท่องเที่ยวทราบ เพราะโอกาสเกิดอุบัติเหตุน้อยกว่าเนื่องจากในแม่น้ำจะไม่มีคลื่นลมแรงเหมือนในทะเล อย่างไรก็ตามควรมีมาตรฐานการควบคุมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว
2. กรมเจ้าท่าจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตรวจสภาพเรือและท่าเรือให้เป็นไปตามมาตรฐาน ต้องไม่บรรทุกน้ำหนักเกินกว่าที่กำหนด ท่าเรือของเอกชนผู้ประกอบการจะดูแลกันเอง เช่นเดียวกับวัดก็จะดูแลซ่อมแซมท่าเรือบริเวณหน้าวัดกันเอง แต่ถ้าเป็นท่าเรือส่วนกลางหน่วยงานภาครัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบซึ่งพบว่าหลายแห่งได้รับความชำรุดเสียหายจากน้ำท่วม แต่ยังไม่ได้รับการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้เหมือนเดิม
3. มีตำรวจท่องเที่ยวดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว และมีตำรวจน้ำให้บริการความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวโดยทางเรือด้วย โดยจะมีศูนย์ประสานงาน เรือ และเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่ตลาดน้ำวัดท่าการ้อง ซึ่งเป็นการดำเนินงานในลักษณะของจิตอาสา หน่วยงานภาครัฐไม่ได้จัดสรรงบประมาณไว้ให้ ตำรวจน้ำจึงไม่ค่อยได้นำเรือออกไปลาดตระเวนบ่อยนัก

3.3 สาธารณูปโภคพื้นฐาน

กลุ่มผู้ประกอบการ

“ความพร้อมของท่าเรือไม่มีปัญหา เพราะคนที่จะทำธุรกิจเรือเขาก็มีท่าเรือพร้อมอยู่แล้ว แม้กระทั่งท่าเรือสาธารณะ ท่าเรือเอกชน หรือท่าเรือวัด”

“กลางคืนจะมีไฟตามสถานที่สำคัญเท่านั้น วัดใหญ่ๆ ที่เป็นโบราณสถานส่วนใหญ่เขาก็จะประดับไฟ นอกนั้นมีหมดไม่เห็นอะไร”

“บางวัดนักท่องเที่ยวอยากจอดแต่ไม่มีท่าเรือให้เขาขึ้น หลังน้ำท่วมมานี้บางวัดก็ยังไม่ได้ปรับปรุงก่อนหน้านั้นสามารถพอแวะได้”

กลุ่มภาครัฐ

“การติดไฟรอบเกาะและหน้าวัด ทำให้เกิดความสวยงามเวลาล่องเรือกลางคืน แต่ทางวัดบอกว่าไม่มีเงินค่าไฟสำหรับติดตั้งประดับยามค่ำคืน ผู้ว่าราชการจังหวัดเลยให้การไฟฟ้ามาช่วยสนับสนุนแต่ได้แค่ 6 เดือนสำหรับการประดับไฟ”

“การติดไฟเป็นส่วนที่ทางอุทยานฯ สนับสนุนให้ เพื่อประโยชน์ในการเที่ยวชมโบราณสถานยามค่ำคืน ก็ดำเนินการมาหลายปีแล้ว”

“การ light up ไฟตอนกลางคืนมีค่าใช้จ่ายสูงต้องได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ”

กลุ่มชุมชน

“เราผลักดันมา 5 ปีแล้วสำหรับเรื่องทำเทียบเรือ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจาก (1) ไม่มีงบประมาณในการสร้างท่าเรือ ส่วนราชการหากจะทำก็ต้องทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย โปะที่สามารถเทียบเรือได้ประมาณ 30 คน ตกประมาณห้าแสนบาท (2) ทำให้บดบังทัศนียภาพ (3) การควบคุมดูแลของเขาลำบาก เหมือนเปิดประตูสองด้าน ต้องระมัดระวังทั้งทางบกและทางน้ำ”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. สาธารณูปโภคที่รองรับการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ ได้แก่ ท่าเรือ ทั้งท่าเรือสาธารณะ ท่าเรือเอกชน และท่าเรือของวัด วัดเล็กๆ บางวัดนักท่องเที่ยวไม่สามารถจอดเรือเพื่อขึ้นไปไหว้พระได้เพราะไม่มีท่าเรือสำหรับเรือขนาดใหญ่ ส่วนด้านไฟฟ้าสำหรับให้ความสว่างตามสองฝั่งแม่น้ำจะเป็นไฟฟ้าส่วนบุคคลของที่พัก ร้านอาหาร และบ้านเรือนของชุมชนเอง ถ้าไม่มีการเปิดไฟบรรยากาศก็จะมืดและมองไม่เห็นความสวยงามของโบราณสถานและวัด จึงมีค่าใช้จ่ายด้านค่าไฟฟ้าค่อนข้างสูง เพราะการเปิดไฟตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำยามค่ำคืน
2. ข้อจำกัดในการสร้างท่าเรือ คือ งบประมาณในการสร้างซึ่งวัดเล็กๆ อาจไม่มีงบประมาณที่มากพอในการสร้างและบำรุงรักษาเพราะต้องสร้างให้ได้ตามมาตรฐาน และการเข้าถึงวัดหรือแหล่งท่องเที่ยวจะทำได้ 2 ทาง คือ ทางถนนและทางน้ำ ทำให้ต้องระมัดระวังความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น

3.4 การให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำกับนักท่องเที่ยว

กลุ่มผู้ประกอบการ

“เราไม่มีไกด์ประจำบนเรือ แต่หากนักท่องเที่ยวต้องการไกด์ก็จะไปจัดหามาให้”

“ส่วนใหญ่เราจะให้ทางชมรมเรือบรมไกด์อยู่บ้าง แต่มีไม่ครบทุกลำ ตอนนีเราให้เรือทุกลำเข้ามาอบรมความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สามารถอธิบายความเป็นมาได้ว่าเป็นอย่างไร มีการบรรยายวิถีทัศนบ้าง”

“นอกจากว่าเขาจะมีไกด์มาเอง ทางร้านจะไม่มีไกด์บรรยายในเรือ”

“การทำวิถีทัศนเพื่อให้ฉายในเรือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวด้านนี้”

“มีแผ่นพับข้อมูลจาก ททท.บริการให้ แต่หากนักท่องเที่ยวต้องการไกด์พิเศษก็จะจัดให้ ในเรือจะมีข้อมูลเพราะผ่านแหล่งท่องเที่ยวเดียวกันหมด มีทั้งหมด 7 ภาษา”

“มีแค่ไกด์มาบรรยายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาต่างๆ ก็จะเป็นไกด์จากอยุธยา”

กลุ่มภาครัฐ

“จะมีไกด์ แต่ประจำเรือมีน้อย ต้องเป็นไกด์จากทัวร์ หากเป็นกลุ่มเล็กๆ ก็จะมีไกด์ที่นี้ให้ ส่วนใหญ่จะสแตนด์บายคนอยู่แล้ว”

“มีการจัดทำวิถีทัศนข้อมูลฉายให้นักท่องเที่ยวดู แต่เรือบางลำที่เขาไม่ฉายอาจเพราะเครื่องมือเขายังไม่มีความพร้อม หรือไม่ยอมเปิด นักท่องเที่ยวอาจจะอยากร้องเพลงมากกว่าเรือของบางร้านอาหารอาจใช้วิธีเชิญไปบรรยายในเรือและอัดเสียงไว้ พอคราวหลังเขาก็ไม่ได้ให้เราไป

บรรยายให้ฟังแล้ว มีคนมาร้องเรียนให้ฟัง เพราะร้านอาหารจะไม่มีไกด์ เขาอาศัยการจำแต่จะไม่เกิดอรรถรสในการฟังเพราะเขาจะให้ข้อมูลได้สั้นๆ แต่ไม่ทราบรายละเอียดของแต่ละสถานที่”

“เคยประชุมผู้ประกอบการและทัวร์ต่างๆ ว่าหากมาอยุธยาต้องมีไกด์อยุธยาบรรยาย ไม่ใช่บรรยายโดยที่ไม่ทราบข้อมูล แต่เราไม่สามารถทำได้เพราะบริษัททัวร์จะหาว่าเราจุกจิกกับเขาได้”

“มีเว็บไซต์ โบรชัวร์ สมุดคู่มือนำชมการท่องเที่ยวต่างๆ และมีวิทยากร”

“มี DVD อยุธยามรดกโลกริมสายน้ำ บรรยายเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น”

กลุ่มชุมชน

“หากเขาต้องการความรู้เราจะมีเอกสารแจกให้ในกรณีที่เขาไม่ต้องการมัคคุเทศก์โดยเจ้าของเรือหรือเจ้าของร้านอาหารทำให้ หากเขาต้องการมัคคุเทศก์ก็สามารถติดต่อให้ได้ และมีการฉายวิดีโอทัศน์ ซึ่งเป็นในส่วนของ อบจ.จัดทำมาให้”

“จะมีไกด์คอยบรรยายบนเรือ”

“เรือแต่ละลำน่าจะมีแผ่นพับแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ที่จะพาไปเที่ยว”

“คนที่มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเห็นแต่ภาพแต่ไม่ทราบข้อมูลความเป็นมา เห็นแต่บรรยากาศของความสวยงาม หากมีกรู๊ปสำคัญๆ เช่น แขกของจังหวัด หรือว่ากรู๊ปใหญ่ก็จะมีนักศึกษาไปเป็นไกด์ให้”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“น่าจะมียกย่องอธิบายว่าแต่ละสถานที่มีความสำคัญอย่างไร”

“ยังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานหรือสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อยากให้มีไกด์ขึ้นมาบรรยายบนเรือด้วย การทำวิดีโอทัศน์ก็น่าสนใจ แล้วแต่ว่านักท่องเที่ยวต้องการแบบไหนมากกว่า”

“ถ้าเป็นชาวต่างชาติคงไม่อยาکنั่งเรืออย่างเดียว คงอยากแวะขึ้นไปชมโบราณสถานต่างๆ จึงควรจัดไกด์ที่มีความสามารถบรรยายภาษาอังกฤษไว้ให้ หรืออาจจะมีเครื่องอัดเสียงการบรรยายไว้เปิดให้ฟังในระหว่างที่เรือแล่นผ่านสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญต่างๆ แม้กระทั่งคนขับเรือหางยาวนำเที่ยวเองก็ควรมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ เพื่ออธิบายให้นักท่องเที่ยวชาวไทยฟังได้ด้วยว่าสถานที่นี้มีชื่อว่าอะไร มีจุดเด่นคืออะไร แม้ว่าจะมีป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้วก็ตาม”

“มีมัคคุเทศก์ที่บรรยายข้อมูลให้ฟังค่อนข้างดี”

“เป็นไกด์ดีกว่าฉายวิดีโอทัศน์เพราะผ่านจุดไหน ก็สามารถบรรยายได้”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแก่นักท่องเที่ยวทำได้หลายวิธี (1) จัดให้มีมัคคุเทศก์บรรยายขณะล่องเรือ โดยเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือชาวอยุธยาเองจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลที่ละเอียดและถูกต้อง (2) จัดทำวิดีโอทัศน์สำหรับฉายให้นักท่องเที่ยวชมบนเรือแทนการฟังบรรยายจากมัคคุเทศก์ มีทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น (3) การท่องเที่ยว

แห่งประเทศไทยได้จัดทำเอกสารแผ่นพับสำหรับแจกนักท่องเที่ยว จะเห็นว่าได้มีการจัดเตรียมข้อมูลไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวหลายช่องทาง แต่การบรรยายโดยมัคคุเทศก์จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลที่ละเอียดมากกว่าและสามารถซักถามเพิ่มเติมได้ อย่างไรก็ตามยังขาดมัคคุเทศก์ที่ชำนาญในการบรรยายเป็นภาษาต่างประเทศอีกจำนวนมาก

2. นักท่องเที่ยวบางกลุ่มไม่สนใจรับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวมากนัก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากมัคคุเทศก์ วิทยุทัศน์ หรือแผ่นพับ เพราะต้องการด้านความบันเทิง เช่น การร้องเพลงคาราโอเกะ ต้องการรับประทานอาหารในบรรยากาศเรือ หรือต้องการชมทัศนียภาพมากกว่า ทำให้ไม่ได้รับรู้ถึงคุณค่าและประวัติศาสตร์ของอยุธยา

4. การบริหารจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการ

4.1 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“มีลงข้อมูลในเว็บไซต์”

“จส.100 หรือสื่อที่มีสมาชิกอยู่สามารถเข้าไปถึงได้เร็วที่สุด...สิ่งที่เราขาดคือเรื่องประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เพราะทางชมรมเองมีข้อจำกัดในเรื่องค่าใช้จ่ายที่จะไปทำประชาสัมพันธ์ ต้องการหน่วยงานที่ช่วยเรื่องการประชาสัมพันธ์”

“เคยเอาไปลงในนิตยสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และลงในอินเทอร์เน็ตบ้าง”

“อบจ. จะเปิดศูนย์ประชาสัมพันธ์ และมีโบรชัวร์แจก”

“สื่อทางอินเทอร์เน็ตก็ค่อนข้างไว หรือสื่อทางโทรทัศน์ในช่วงงานมรดกโลก แต่ไม่มีการโฆษณาเกี่ยวกับการล่องเรือ”

“มีการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์และสิ่งพิมพ์ของท้องถิ่น”

“ส่วนมากของเราจะแจกนามบัตรให้พวกให้บริการรถรับจ้างต่างๆ”

“มีประชาสัมพันธ์ในเฟสบุ๊กและเว็บไซต์ต่างๆ ว่าเรามีบริการล่องเรือ ก่อนหน้านี้ก็ประชาสัมพันธ์โดยผ่าน ททท. แต่ผลตอบรับส่วนใหญ่จะได้มาจากทางเฟสบุ๊กมากกว่า”

กลุ่มภาครัฐ

“นักท่องเที่ยวมาที่นี่สามารถรับเอกสารท่องเที่ยวต่างๆ ได้เลย ตอนนี้เราทำสื่อเป็นวีซีดี 7 ภาษา สามารถไปเปิดบนเรือท่องเที่ยวหรือที่บ้านได้”

“เราได้ทำเส้นทางที่เรือจะวิ่งทั้งหมดเพราะต้องส่งเสริมการท่องเที่ยวในอยุธยา ด้วย โดยใช้ชื่อว่า ล่องธารา ทัศนารุงเก่า...วันที่จะเปิดศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวจริงๆ อาจจะเชิญสื่อมวลชนมาลงเรือ”

“การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางน้ำ โดยจัดโครงการขี่จักรยานขึ้นมาเพื่อการประชาสัมพันธ์ แข่งขันแรลลี่ และจัดเดินวิ่งเลาะแม่น้ำต่างๆ ลัดเลาะมาเรื่อยๆ ไปยังเกาะเมือง

เส้นทางสำหรับจักรยานกำลังจะทำแต่เรื่องเลาะริมน้ำคงไปไม่ได้ทั้งหมด แต่จะทำวน รอบโบราณสถานให้นักท่องเที่ยวสามารถปั่นจักรยานตอนกลางคืนเพื่อดูไฟในยามค่ำคืน”

“มีการทำโบรชัวร์เกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ ในแง่ของการให้ข้อมูลข่าวสารเราก็มีเว็บไซต์ของเราเอง”

กลุ่มชุมชน

“การประชาสัมพันธ์เรื่องล่องเรือจะน้อยมาก ส่วนใหญ่จะบอกต่อกันมากกว่า มีประมาณ 90% ที่มาเที่ยวแล้วก็มาเที่ยวซ้ำอีก”

“ที่ผ่านมายังไม่ได้รับการโปรโมทเท่าที่ควร แต่ในอนาคตคาดว่าจะมากขึ้น เพราะอยุธยาได้รับการโปรโมทให้เป็นจังหวัดตัวแทนของประเทศไทยในการจัดงาน World Expo ในปี 2020”

“การประชาสัมพันธ์ของเรายังค่อนข้างน้อย”

“น่าจะไปออกบูธโชว์ต่างๆ เพื่อดึงคนเข้ามาเที่ยวโบราณสถาน โดยการล่องเรือชมรอบเกาะเมืองก็จะทำให้ดีขึ้น”

“ยังขาดในเรื่องการประชาสัมพันธ์ นักท่องเที่ยวยังไม่รู้ว่าให้บริการท่องเที่ยวทางเรือที่ไหนบ้าง”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“ไม่ทราบมาก่อนว่ามีการล่องเรือที่อยุธยาด้วย เคยมาเที่ยวอยุธยาหลายครั้งแล้วแต่มาทางรถตลอด”

“ไม่เคยรู้มาก่อน มาเที่ยวครั้งนี้เป็นครั้งแรก บริษัทพามา”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. หน่วยงานที่ช่วยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำโดยตรง คือ ททท. และ อบจ. โดยประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์และเอกสารแผ่นพับ ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ดำเนินงานโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหลักจะเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาถือว่าอยู่ในระดับน้อยเพราะนักท่องเที่ยวไม่ค่อยทราบว่ามีการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

2. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบข้อมูลจากโรงแรมที่พักหรือร้านอาหาร หรือข้อมูลจากบริษัทนำเที่ยวที่ไปเสนอกับหน่วยงาน ผู้ประกอบการเองก็ได้ทำการประชาสัมพันธ์ด้วยผ่านทางเว็บไซต์และเฟสบุ๊ก ซึ่งพบว่าสื่อที่ได้ผลตอบรับอย่างมากคือเฟสบุ๊ก และการบอกต่อของนักท่องเที่ยวที่เคยมาใช้บริการ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเองส่วนใหญ่ก็จะทราบข้อมูลจากที่พักที่ตนมาเข้าพัก และจากบริษัทนำเที่ยวเช่นเดียวกัน

4.2 มาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“กลุ่มที่มาจะมีหลายระดับในส่วนของราชการและคนทั่วไป จะดูงบประมาณที่เขา มี ส่วนมากจะให้เหมาเป็นลำๆ ละ 6,000 บาท พร้อมคาราโอเกะ ส่วนอาหารจะเป็นเซ็ทๆ ละ

2,500 บาท เรือของเราจะเป็นลำใหญ่ไม่มีราคาตายตัว 3,500-4,500 บาท เราก็สามารถขายได้ ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 45 นาที”

“มีกรมเจ้าท่ามาตรวจสอบ เพราะคนที่ขับเรือจะต้องมีบัตรประจำตัวทั้งหมด”

“เริ่มมีการตั้งชมรมเรือขึ้นมาเพื่อควบคุมราคาให้เป็นมาตรฐาน นอกเหนือจากเรื่องของความปลอดภัย การบริการ ตอนนั้นก็เลยอยู่ในช่วงที่จัดสรรเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ”

“การต่อรองราคาขึ้นอยู่กับเจ้าของเรือกับคนเช่า เป็นปัญหาเล็กๆ แต่ยังไม่ค่อยลงตัว”

“เรือลำเล็กชั่วโมงละ 800 บาท หากลำใหญ่เกิน 30 ท่านขึ้นไปชั่วโมงละ 2,000 บาท ต่ำลงมาก็ชั่วโมงละ 1,500 บาท”

“มีท่าเรือของ อบจ. และทางชมรมเขาก็มีความเห็นร่วมกันว่าให้เอาเรือไปเข้าคิว และเก็บค่าหัวคนละ 200 จะมีกำหนดว่าวันไหนก็เที่ยว ออกเวลาไหน แต่ดูแล้วไม่ค่อยเวิร์คเพราะคิดว่าน่าจะอ่อนเรื่องการประชาสัมพันธ์”

“จะได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่าสำหรับเรือแต่ละลำว่าสามารถบรรทุกได้กี่คน”

“หากเป็นร้านอาหารเขาจะคิดเป็นชั่วโมง สามารถทานอาหารบนเรือได้ จะวิ่งไปถึงวัดทำการร้องแล้ววนกลับมาวัดพนัญเชิง ใช้เวลาชั่วโมงกว่าๆ หากเป็นการเหมาก็ชั่วโมงละ 1,500 บาท ไม่รวมค่าอาหาร แล้วแต่ผู้เหมาว่าจะขึ้นตรงจุดไหนบ้างเขาก็คิดตามเวลา”

“สำหรับ อบจ.จะคิดเป็นรอบในการออกแต่ละเที่ยว และคิดเป็นหัว หัวละ 200 บาท แต่ของเราจะออกก็ไม่งี้ก็ได้ แต่หากจะส่งเสริมการท่องเที่ยวควรจะเป็นรายหัว”

“บางร้านเรือเขาเยอะกว่าก็สามารถจะลดราคาได้ ของเราหาก 3 ชั่วโมงก็สามารถลดได้เช่นกัน”

“อยู่ที่ประมาณ 700-800 บาท อยู่ที่จำนวนแขกต่อเที่ยว หากเป็นการเช่าไปลอยอังคารก็จะอยู่ที่ 499 บาทตายตัว ซึ่งทางวัดได้ตั้งราคาไว้ ถ้าท่องเที่ยวด้วยราคาจะเพิ่มขึ้นจากนี้”

“ตอนนี้จะมีเรือลำเล็กๆ ออกมาวิ่งเยอะ อยู่ตามแถวหัวรอ หน้าวัง นั่งได้ประมาณ 6 คน ราคาอยู่ที่ประมาณ 400 – 500 บาท จะถูกกว่าของเรา”

“ส่วนมากก็จะเป็นหัวละ 100 บาท คือหากเป็น Private ก็ต้องเหมาลำไป ลำหนึ่งก็นั่งได้ประมาณ 10 คน อยากให้มีการจัดกลุ่มสมาคมเรือเล็กเวลาถูกค้ำมาจะได้เป็นราคามาตรฐาน”

“ตอนนี้ได้เข้าร่วมชมรมกับกรมเจ้าท่า ทำให้เรือที่ให้บริการแต่ละร้านมีมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด หากร้านที่ไม่เข้าร่วมชมรมราคาอาจจะสูงกว่าร้านที่เข้าร่วม”

กลุ่มภาครัฐ

“ใช้เวลาท่องเที่ยวประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที คิด 200 บาทต่อคน หากกลุ่มไหนจะแวะขึ้นไปไหว้พระตามวัดก็ต้องใช้วิธีการเหมาว่าจะแวะที่วัดไหนบ้าง”

“เป็นการเหมาลำหรือรายบุคคลก็ได้ ส่วนมากหากมาเป็นกลุ่มใหญ่ๆ จะไปขึ้นเรือกันที่ร้านอาหาร”

กลุ่มชุมชน

“เรือที่เข้าเป็นสมาชิกของชมรมต้องเป็นเรือที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีการจดทะเบียนกับกรมเจ้าท่า สมาชิกส่วนมากจึงเป็นเรือขนาดใหญ่ คนควบคุมเรือก็จะมีใบอนุญาต มีระบบรักษา

ความปลอดภัย มีชูชีพเครื่องช่วยชีวิต ประสานงานกับทางจังหวัดเพื่อมาอบรมเรื่องความปลอดภัย การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ติดต่อกับชมรมมัคคุเทศก์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามริมแม่น้ำ”

“ราคาการขึ้นเรือของแต่ละที่ยังแตกต่างกันอยู่ ยังไม่มีการบริหารจัดการในเรื่องของราคา ลักษณะการท่องเที่ยวตอนนี้เหมือนเป็นการเหมาลำ ยังไม่มีเรือท่องเที่ยวที่ซื้อตัวเหมือนกับตลาดอัมพวา”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“ต่อได้ ลดได้ ตามแต่ละช่วงเทศกาล ถ้านักท่องเที่ยวยอมรับราคานี้ได้ก็ไม่น่าจะเป็นปัญหาอะไร”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. มาตรฐานด้านราคา ขึ้นอยู่กับการกำหนดของผู้ประกอบการแต่ละรายและการต่อรองของกลุ่มนักท่องเที่ยวมากกว่า เพราะมักเป็นการให้บริการแบบเหมาลำ ถ้าเป็นเรือขนาดเล็กที่ให้บริการอยู่ที่ตลาดน้ำวัดท่ากรังจะคิดค่าบริการต่อคนๆ ละ 100 บาท และบรรทุกนักท่องเที่ยวดำเนินได้ประมาณ 8 คน หรือถ้าต้องการเหมาลำโดยไม่ต้องรอให้นักท่องเที่ยวเต็มลำเรือก็สามารถทำได้ นโยบายของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้จะกำหนดค่าบริการเป็นรายคนเพื่อให้เกิดความเป็นมาตรฐาน แต่ถ้าเป็นของเอกชนทั่วไปจะขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการให้บริการด้วย

2. มาตรฐานด้านเวลา โดยทั่วไปจะให้บริการอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที และแวะแหล่งท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 3 แห่ง ถ้านักท่องเที่ยวต้องการแวะขึ้นไปไหว้พระหรือเที่ยวชมในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวด้วยจะทำให้มีระยะเวลาให้บริการเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เสียค่าบริการเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ถ้าเป็นเรือขนาดใหญ่จะให้นักท่องเที่ยวชมทัศนียภาพบนเรือมากกว่า เพราะไม่สะดวกในการจอดเทียบท่าเรือ ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 45 นาที ถึง 2 ชั่วโมง

3. มาตรฐานด้านเรือและคนขับเรือ ผู้ขับเรือทุกลำจะต้องได้รับใบอนุญาตจากกรมเจ้าท่าจึงจะสามารถขับเรือได้ แต่การตรวจสอบอาจไม่ครอบคลุมไปถึงเรือขนาดเล็กที่เป็นคนในชุมชนนำเรือออกมาให้บริการเองได้

4.3 กิจกรรมที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“มีรับประทานอาหารในเรือไป ดูวัดไป หรือไหว้พระ 9 วัด และร้องคาราโอเกะกันมากกว่า”

“นักท่องเที่ยวชาวจีนนอกจากจะมาชมเมืองเก่าทางบกแล้วก็อยากให้มามีกิจกรรมเพิ่มขึ้นคือทานข้าวและชมวิวบนเรือ กลุ่มนี้จะไม่ได้เน้นเรื่องการศึกษาประวัติศาสตร์ แต่จะเน้นไปที่ความสนุกสนานมากกว่า”

“มีการให้อาหารปลา แต่ตอนนี้มีน้อยมากปลาเลยหายไปเยอะมาก ในส่วนของเส้นทางท่องเที่ยวเราสามารถที่จะขึ้นไปไหว้พระหรือสัมผัสกับสิ่งต่างๆ ได้”

“จะมีคาราโอเกะเกือบทุกลำ มีภาษาจีน ญี่ปุ่น ไทย คนฝรั่งไม่ค่อยชอบร้องเพลง แต่คนจีนจะชอบร้องเพลง สำหรับเรือใหญ่ๆ จะมีไกด์ผู้ชำนาญด้านภาษานั้น ชมรมเขาก็มีบริการหากใครต้องการไกด์”

“ส่วนมากจะแวะตามวัดเพราะอยู่ริมแม่น้ำ และจะขึ้นไปทางวัดท่าการ้อง วัดพุทไธศวรรย์ วัดกษัตราธิราช จะผ่านสถานที่โบราณหลายแห่ง รวมทั้งโบสถ์นักบุญยอแซฟ”

“ส่วนใหญ่จะทานอาหารพร้อมล่องเรือไปด้วย แล้วแต่แขกที่มาว่าสะดวกมาตอนไหน มีจุดให้อาหารปลาซึ่งนักท่องเที่ยวก็จะชอบ”

“ส่วนมากนักท่องเที่ยวจะนั่งเรือรอบเกาะอย่างเดียว เพราะเขามีรถส่วนตัวมาเที่ยวตามวัดต่างๆ อยู่แล้ว ช่วงที่นักท่องเที่ยวมาเช่าเรือมากที่สุดจะเป็นช่วงกลางวัน หากเป็นตอนเย็นจะเช่าเพื่อรับประทานอาหาร”

“ยังไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในช่วงใดช่วงหนึ่งสำหรับเส้นทางเรือ ส่วนมากเป็นกิจกรรมแห่เทียนเพื่อไปร่วมกับขบวนแห่ให้ดูเยอะขึ้น พวกเรือใหญ่ๆ จะมี”

“ขึ้นอยู่กับลูกค้าว่าต้องการอะไร เราสามารถจัดให้ได้หมด เช่น รำไทย คาบาเร่ต์ แต่ก็ต้องบวกราคาเข้าไปอีก กลุ่มที่ขอให้มีการแสดงส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มภาครัฐ อบต. กลุ่มโรงงาน เพราะเขาจะมากันเป็นกลุ่มใหญ่ๆ”

“ในกรณีที่นักท่องเที่ยวอยากไหว้พระ 9 วัด เราก็สามารถจัดให้ได้ มีวัดท่าการ้อง วัดสนามชัย วัดพุทไธศวรรย์ วัดนางกุย วัดกล้วย วัดวิชัย วัดพนัญเชิง เป็นต้น”

“ส่วนมากลูกค้าจะชอบความบันเทิงมากกว่าที่จะเน้นในเรื่องของโบราณสถาน”

กลุ่มภาครัฐ

“โครงการไหว้พระของเรามีทั้งบนบกและในน้ำ ทำแพ็กเกจทัวร์ให้ หากใครไหว้พระครบ 9 วัดจะได้รับเหรียญหมามงคล หากไหว้ครบ 108 วัด จะได้รับพระมงคลอยุธยาสูง 9 นิ้ว ปางประจำวันจันทร์ของในหลวงครบ 84 พรรษา”

“โครงการไหว้พระ 108 วัด เป็นของจังหวัดร่วมกับสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว และองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ใช้งบประมาณ และให้วัดเข้ามามีส่วนร่วม มีการไหว้พระและประทับตราในสมุด สามารถใช้เส้นทางไหนก็ได้ไม่มีการกำหนด”

“การแข่งขันเรือยาวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชิงถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ หน้าวัดกษัตราธิราชทุกปี นอกจากนั้นก็มตลาดน้ำของวัดท่าการ้องซึ่งอยู่ในน้ำ”

“ถ้าเป็นเรือของร้านอาหารจะมีคาราโอเกะไว้สร้างกิจกรรมบนเรืออยู่แล้ว ส่วนมากที่เขาขึ้นเรือไปก็จะต้องการชมทิวทัศน์สองฝั่งคงไม่ค่อยสนใจกิจกรรมอย่างอื่นเท่าไร”

“ไปแวะให้อาหารปลาตรงวัดพนัญเชิง”

กลุ่มชุมชน

“ส่วนมากนักท่องเที่ยวจะเลือกล่องเรือตอนเย็นมากกว่า เพราะจะได้รับประทานอาหารด้วย ถ้ามาเป็นกลุ่มจะเป็นลักษณะของการเหมาลำ ทำให้สามารถสังสรรค์กันได้เต็มที่ภายในเวลา 2 ชั่วโมง เขาอาจจะมองว่าไม่ได้มาดูวิวอย่างเดียว แต่สามารถทำกิจกรรมอย่างอื่นในเรือได้อีก”

“มีจุดไปจอดเรือเพื่อให้อาหารปลา”

“หากมาตลาดน้ำที่วัดท่าการ้องตอนกลางวันจะได้รับประทานอาหารที่ตลาดน้ำด้วย มีร้านขายของที่ระลึก มีแพสำหรับให้อาหารปลา”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“การไปเที่ยวตลาดน้ำก็ทำให้ได้เรียนรู้ว่าเรามีการค้าขายอะไรกัน ได้ซื้อของ”

“ชมทัศนียภาพ แวะไหว้พระ ให้อาหารปลา ซื้อสินค้าเล็กน้อย ซึ่งจะทำให้เวลาท่องเที่ยวขึ้นเจ้าของเรือจะคิดราคาเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวชาวไทยกับชาวต่างชาติอาจชอบสินค้าไม่เหมือนกัน ถือเป็นการสนับสนุนรายได้ให้กับชุมชน”

“ไหว้พระที่วัดท่าการ้อง ซึ่งทางเรือพาไปแวะที่วัดเดียว กิจกรรมในเรือก็มีการร้องคาราโอเกะและรับประทานอาหาร โดยส่วนตัวอยากฟังบรรยายอย่างเดียวมากกว่า ให้เรือเล่นช้าๆ แล้วฟังบรรยายข้อมูลเยอะๆ ถ่ายรูปได้เยอะๆ เพราะการร้องคาราโอเกะสลับกับฟังบรรยายจะทำให้ไม่ค่อยได้ดูความสวยงามข้างทาง”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กระทำในระหว่างการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ ได้แก่ การชมโบราณสถานและวัดจากทัศนียภาพทางน้ำ ฟังการบรรยายจากมัคคุเทศก์หรือชมวิถีทัศน์ ถ่ายภาพไหว้พระ ทำบุญ ให้อาหารปลา ซื้อของที่ระลึกที่ตลาดน้ำ และชมการประดับไฟยามค่ำคืน
2. กิจกรรมอื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องการในระหว่างการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำแต่ต้องจ่ายค่าบริการเพิ่มขึ้น เช่น การรับประทานอาหาร ร้องเพลงคาราโอเกะ ชมการแสดงรำไทยหรือคาบaret

4.4 กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำมากขึ้น

กลุ่มผู้ประกอบการ

“จัดเป็นแพ็คเกจสำหรับกลุ่มที่มาสัมมนา ล่องเรือ และกินนอนที่นี่เลย หรือมาเช่าเรืออย่างเดียวก็ได้ มีให้ทุกรูปแบบ”

“เราได้ติดต่อไปด้วย และบริษัทก็ได้ติดต่อมาทางเราด้วย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจะดูข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมาด้วย ก็มีหลายทางแล้วแต่ความสะดวก”

“ไกด์บางคนระหว่างที่ลูกค้ารับประทานอาหารเขาก็จะคุยไปด้วยเพื่อเชิญชวนให้ไปท่องเที่ยวโดยการล่องเรือ ว่ามีเวลาแค่ 30-40 นาทีก็สามารถล่องได้”

“การทำให้เรื่อน่าดู สะอาดตา ทาสีใหม่”

“ช่วงนี้บริษัททัวร์เขามาหาเราเอง เราทำมานานอาจจะมียี่ห้อเสียงเล็ดลอดเข้ามา”

“ร้านอาหารส่วนใหญ่จะตั้งกรุ๊ปทัวร์ของใครของมัน เพราะเขาต้องวิ่งประจำอยู่แล้ว ไกด์จะพามาตามร้านอาหารต่างๆ น่าจะไปตั้งทัวร์ตามโรงแรมด้วย ติดต่อไกด์โดยตรงให้เปอร์เซ็นต์ไปแล้วให้ไกด์พามาลงเรือ”

“ร้านเราจะเน้นขายบรรยายภาคตอนเย็น เพราะตรงหน้าร้านจะมีแม่น้ำป่าสักและเจ้าพระยามาบรรจบกัน”

“เรือที่สังกัดร้านอาหารส่วนใหญ่จะเป็นราคาเดียวกันทั้งหมด กรณีที่มีเรือลำไหนเพิ่มราคา หรือลดราคาต้องดูว่าเขาเป็นสมาชิกหรือเปล่า หากเป็นสมาชิกบทลงโทษคือตักเตือนก่อนแล้วให้หยุดวิ่ง ถ้ายังฝ่าฝืนก็คงต้องให้ออกและไม่มีสิทธิ์ใช้ท่าเรือที่ อบจ. กำลังดำเนินการสร้างอยู่”

“มีทั้งกลุ่มทัวร์ที่เราติดต่อไปและเดินเข้ามาหาเองก็มี ไม่ได้ทำการตลาดมาก อาศัยปากต่อปากมากกว่า มีการประชาสัมพันธ์ทางเฟสบุ๊กกับเว็บไซต์ที่ให้โฆษณาฟรี ลงนิตยสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ้าง แต่ที่ได้รับการตอบรับมากกว่าน่าจะเป็นทางเว็บไซต์ ทางเฟสบุ๊กก็ค่อนข้างดี จะเร็วกว่าทางโบรชัวร์”

“เรือของที่ร้านส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะชอบ เพราะเป็นวีไอพีทำอย่างดี มีเครื่องปรับอากาศ โต๊ะเก้าอี้จะเป็นไม้สักทั้งหมด แต่ราคาจะเท่ากันกับที่อื่น”

“ส่วนมากจะให้ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการให้บริการว่าไปไหว้พระที่ไหนบ้าง บริษัททัวร์เขาจะมาหาโดยที่เราไม่ต้องวิ่งไปหาเขา ส่วนมากจะรู้จักกันอยู่แล้ว”

“จะมีบริษัททัวร์จัดมา มีทาง อบต. และเทศบาลจากจังหวัดต่างๆ เขาจัดมาเองเราก็พอจะมีเครือข่ายกับส่วนนี้อยู่บ้าง และมีการพูดปากต่อปาก มีการประชาสัมพันธ์ลงทางเว็บไซต์ และสิ่งพิมพ์ของท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะรับรู้โดยการบอกปากต่อปากโดยที่รถทัวร์เป็นตัวสื่อสำคัญ”

“เรือแต่ละลำจะไม่แตกต่างกันมาก แต่อยู่ที่การบริการ หากเราบริการเขาดีเขาก็จะบอกให้คณะอื่นมาใช้บริการที่เราอีก จะมีการลดราคาหรือมีการแถมบริการต่างๆ ตอนนี้นั้นกำไรน้อยถึงจะสามารถอยู่ได้”

“ชาวต่างชาติที่มาส่วนมากจะมาลงที่เกสท์เฮาส์ แล้วทางเกสท์เฮาส์ก็จะติดต่อเลย มีเรือนำเที่ยวคนละ 200 บาท บางคนมาถามจากตึกๆ เขาก็จะส่งมาให้เรา ส่วนมากของเราจะแจกนามบัตรให้พวกให้บริการรถรับจ้างต่างๆ”

“ทางเกสท์เฮาส์จะมีโปรโมชั่นของเขาอยู่แล้ว อาจเป็นห้องพักหรือแถมจักรยานฟรี แต่นักท่องเที่ยวต้องลงเรือของเขา แต่หลัง 4 โมงเย็นเขาจะไม่มีเรือแล้ว เราก็จะได้ในส่วนนั้น”

“ลูกค้าจะติดต่อมาเอง และเราก็ไปหาบริษัททัวร์ด้วย หากตั้งราคาสูงลูกค้าก็อาจจะมาครั้งเดียว หากตั้งราคาไว้ต่ำลูกค้าจะมาบ่อยขึ้น ส่วนมากจะเป็นลูกค้าประจำแล้วก็มีทัวร์ด้วย เป็นนักท่องเที่ยวต่างจังหวัดที่มาไหว้พระแล้วมารับประทานอาหาร พอรู้ว่ามีเรือเขาก็จะล่องเรือด้วย มีประชาสัมพันธ์ในเฟสบุ๊กและเว็บไซต์ต่างๆ ว่าเรามีบริการล่องเรือ แต่ผลตอบรับส่วนใหญ่จะได้มาจากทางเฟสบุ๊กมากกว่า”

กลุ่มภาครัฐ

“คนที่มาล่องเรือถูกบังคับด้วยร้านอาหารว่าคิดค่าหัวมาแล้ว เหมือนกับเป็นการถูกบังคับ แต่ในส่วนนี้ไม่ได้ถูกบังคับคุณจะนั่งเรืออย่างเดียวก็ได้มีไกด์คอยบรรยาย เมื่อเที่ยวเสร็จแล้วก็ขึ้นมาดูของฝากของที่ระลึกที่นี้ได้ ขับริศส่วนตัวมาจอดได้ มาขึ้นเรือที่นี้ได้”

“ในวันแม่ก็มีการพาแม่ล่องเรือจำนวน 1,800 คน แล้วก็ระดมไกด์มาช่วยกัน เรือประมาณ 19 ลำล่องไปตามลำน้ำเป็นงานใหญ่ของจังหวัด”

“ตอนน้ำหลากในช่วงเดือนพฤษภาคม อาจจะขอความร่วมมือผู้ประกอบการธุรกิจการค้าให้ช่วยลดราคา แต่ ณ วันนี้ก็อยู่ได้ไม่ได้เดือดร้อนอะไร”

“เราจะพยายามสนับสนุนในเรื่องร้านอาหารที่อยู่ริมน้ำและมีเรือด้วย ตรงไหนสวย เราก็พยายามทำเป็นโบรชัวร์ออกมา และมีการส่งเสริมการขายโดยการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ ตั้งป้ายการให้รางวัล เวลามาพักผ่อนแล้วมีการส่งรูปเข้ามาได้รางวัล เช่น เสื้อยืดต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวช่วยประเมินร้านอาหารที่เขาไป ในรูปต้องมีป้ายของเราด้วยเพราะจะได้ส่วนลดพิเศษหรือชิงโชครางวัล และยังเป็นการช่วยประเมินผลว่าร้านควรจะปรับปรุงอะไร อย่างไรบ้าง แต่สิ่งสำคัญที่สุดเราจะได้ข้อมูลของเขาเพื่อมาทำ CRM ต่อ การประเมินผลจะครอบคลุมไปถึงเรื่องเรือด้วย แต่หากเป็นเรือจ้างทั่วไป ที่วิ่งแบบเรือหางยาวยังไม่มีประเมินส่วนนี้”

“ผลักดันให้ชมรมขายทัวร์ที่ไม่จำเป็นจะต้องทานอาหารด้วย”

กลุ่มชุมชน

“ตอนนี้เราใช้วิธีปากต่อปาก เหมือนการลงทุนอย่างหนึ่งบางครั้งลูกค้ามา 5-6 คน เราก็ให้เขาลงเรือ 1,500 บาท จะมุ่งเน้นลูกค้าทั่วไปไม่จำเป็นต้องเป็นบริษัททัวร์ หรือไป Road show กับ ททท. ตามภูมิภาคต่างๆ ที่มีโอกาส แต่เราต้องดูว่ากลุ่มเป้าหมายที่เราไปคือใคร ตอนนี้ผู้ว่าราชการ อยุธยาได้หยิบยกเรื่องหนึ่งขึ้นมาเป็นประเด็นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งมีทั้งจีน ญี่ปุ่น ยุโรป ตั้งแต่สมัยอยุธยา เรานำจุดนี้ไปอธิบายให้กลุ่มสถานศึกษาที่สนใจจะมาเที่ยวฟัง”

“งานยอดเยี่ยมฟ้า อยุธยาเมืองมรดกโลก จัดในเดือนธันวาคมของทุกปี นักท่องเที่ยว ที่มาจะได้ชมบรรยากาศและกิจกรรมที่เราจัดแบบครบวงจร มีถนนวัฒนธรรม มีการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ”

“คิดว่าจะมีความนิยมมากขึ้นหากการเหมาเรือท่องเที่ยวถูกลง ปริมาณคนมาเที่ยว เยอะเรือมีการแข่งขันกันสูงก็จะมีราคาถูกลง”

“ส่วนใหญ่จะแจ้งให้นักท่องเที่ยวแวะขึ้นไหว้พระที่วัดท่าการ้อง และจะช่วยดูแลในเรื่องของการอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“ถ้ามีการบริการที่ดีก็อยากไปบอกต่อให้คนอื่นมาเที่ยว”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. ใช้การส่งเสริมการขายโดยจัดแพ็คเกจสำหรับกลุ่มลูกค้าที่จองห้องพัก/ห้องประชุม สัมมนา พร้อมรับประทานอาหารบนเรือที่ล่องผ่านแม่น้ำเพื่อชมทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวตาม เย็น ถ้าเป็นร้านอาหารจะให้พนักงานแนะนำให้กับลูกค้าที่เข้ามารับประทานอาหารเป็นกลุ่ม
2. การแสวงหาลูกค้าโดยใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์และเฟสบุ๊คของร้านอาหาร ที่พัก หรือของผู้ประกอบการเรือเอง การบอกต่อของนักท่องเที่ยว และการติดต่อไปยังบริษัทนำเที่ยว รวมถึงการได้รับลูกค้าจากการติดต่อเข้ามาของบริษัทนำเที่ยวและจากลูกค้าที่เดินเข้ามาสอบถาม ข้อมูลเอง ผู้ประกอบการเรือขนาดเล็กบางรายจะใช้วิธีการแจกนามบัตรให้กับผู้ให้บริการรถรับจ้าง เช่น รถจักรยานยนต์รับจ้าง รถตุ๊กตุ๊ก รถตู้ เพื่อแจกให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กที่เดินทางมาคนเดียว
3. ถ้าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนในอยุธยา ผู้ประกอบการโรงแรมที่ให้บริการเรือด้วย จะแนะนำให้ท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในช่วงเวลาเย็น เพราะอากาศไม่ร้อน ได้เห็นวิถีชีวิตของคนที่ย้ายอยู่

ริมแม่น้ำในช่วงเวลาเย็น และได้เห็นการประดับไฟตามโบราณสถานและวัดในยามค่ำคืน พร้อมกับ
การรับประทานอาหารเย็นไปด้วย

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ใช้
การทำการตลาดต่างๆ เช่น การถ่ายภาพชิงรางวัล และการประเมินการให้บริการของร้านอาหารที่มี
เรือให้บริการด้วย ซึ่งไม่ครอบคลุมไปถึงเรือที่ให้บริการนำเที่ยวขนาดเล็ก องค์การบริหารส่วนจังหวัด
จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้น เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางน้ำให้เป็นมาตรฐานมากขึ้น

5. ใช้การลดราคาค่าบริการ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำมากขึ้น
รวมทั้งดูแลรักษาความสะอาดของเรือ ดูแลความปลอดภัย และให้บริการที่ดีเพื่อสร้างความประทับใจ
ให้แก่นักท่องเที่ยว

5. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

5.1 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“ไม่เคยได้เข้าชมรม ต่างคนต่างอยู่ เคยมีโครงการของทาง อบจ. แต่ไม่ประสบความสำเร็จ โดยการเอาเรือไปต่อคิวช่วงเทศกาลต่างๆ อยากให้เขาช่วยประชาสัมพันธ์เพื่อจะได้เป็น
จุดขายของอยุธยาในการล่องเรือ ดูวัด แต่ที่ผ่านมามีไม่เคยมีการประชาสัมพันธ์ให้”

“ททท.เขาสันับสนุนเต็มที่ และยินดีที่จะทำเต็มที่กับการท่องเที่ยวทางน้ำ”

“อบจ.ก็คอยมาดูแลเพื่อให้เรือเข้าระบบ อบจ.จะมีงบประมาณบริหารท้องถิ่นอยู่
แล้ว เขาก็จะมีการอบรมเรื่องภาษาอังกฤษให้เพราะยังใช้กันไม่ค่อยคล่อง”

“ททท.ไม่ค่อยมาเน้นทางด้านนี้ จะไปทางวัดมากกว่า”

“น่าจะเป็นในส่วนของ ททท. เคยมาขอข้อมูลเพื่อไปลงให้ในอินเทอร์เน็ต เพื่อ
เป็นการประชาสัมพันธ์”

กลุ่มภาครัฐ

“คนที่เป็สมาชิกของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวฯ ของอบจ. เราจะมีแบบฟอร์ม
ใส่ให้กับนายท้ายเรือ มีงบประมาณในการสนับสนุนเครื่องเสียงในเรือ หรือเป็นป้ายประชาสัมพันธ์การ
ท่องเที่ยวของจังหวัด”

“ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้จะไม่บริหารงานโดย อบจ. หน่วยงานเดียว แต่จะ
บริหารงานโดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ททท. ท่องเที่ยวและกีฬา อุทยานประวัติ-
ศาสตร์ฯ ตำรวจท่องเที่ยว จังหวัด กรมศิลปากร”

“ในส่วนของโบราณสถานต่างๆ ต้องเป็นของกรมศิลปากรดูแล เพราะเขามีรูปแบบ
อยู่แล้ว เจดียย์เก่าอย่างไรรู้ก็ต้องเก่าอย่างนั้น”

“กระทรวงฯ ได้ให้งบประมาณมาจัดประชุมสัมมนาและพาไปศึกษาดูงาน ทั้ง
ผู้ประกอบการเรือ โฮมสเตย์ และโรงแรม โดยที่เราจะมีเครือข่ายของเรา”

“ในส่วนอุทยานฯ จะทำงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับ ททท. อบจ. ท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่ง ททท.เป็นรัฐวิสาหกิจจะดูแลเรื่องโปรโมชั่น การขาย การ ตลาด ส่วนงบประมาณที่ตั้งต้องผ่านทางกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาลงมา”

“มีโครงการไหว้พระ 9 วัด และ 108 วัด ซึ่งเป็นโครงการของ อบจ. ร่วมกับหน่วยงานราชการต่างๆ จะมี ขสมก.จัดรถมาในวันเสาร์-อาทิตย์ ในช่วงกลางวันจะชมโบราณสถานต่างๆ ตอนเย็นจะรับประทานอาหารพร้อมชมแหล่งท่องเที่ยวจากทางเรือ...ส่วนเรื่องความสะดวกริมแม่น้ำทางเทศบาลก็ดูแลอยู่”

กลุ่มชุมชน

“ส่วนหนึ่งที่เกิดชมรมธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำก็เนื่องจากการผลักดันของจังหวัด อบจ. และ ททท.”

“เดิมทีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสามารถพัฒนาได้ทั้งการท่องเที่ยวและตลาด เขารู้ประเด็นว่าควรทำอะไร กับแหล่งไหน แต่ปัจจุบันถูกหยุดให้ทำแค่เรื่องของการตลาด แต่คุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่ได้ ในปัจจุบันจะเห็นว่าแม้แต่ภาคเอกชนหรือทางวัดเองก็ต้องช่วยเหลือตัวเอง เพราะฉะนั้นการพัฒนาไม่เท่ากัน ศักยภาพของแต่ละเจ้าของไม่เท่ากัน พอนักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วมันไม่ใช่ในส่วนของการขายเขาจะต้องเป็นส่วนที่ออกไปทำหน้าที่ขายของ เพราะฉะนั้นเขาต้องรู้ว่าผลิตภัณฑ์ควรจะทำอย่างไร เพื่อที่จะรองรับสิ่งที่เขาจะขาย ปัจจุบันการท่องเที่ยวไทยจะมีปัญหาตรงนี้ ความชำนาญของงานแต่ละอย่างจะไม่เหมือนกัน”

“การจัดการของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแหล่งจะดูแลโดยการเลี้ยงตัวเอง แต่จะมี จังหวัด อบจ. หรือการท่องเที่ยวที่จะคอยส่งเสริมกระตุ้นให้คนมาเป็นส่วนหนึ่งของการประชาสัมพันธ์”

“คิดว่าความร่วมมืออย่างน้อย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและการท่องเที่ยวและกีฬายังแยกกันอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่มีโครงการที่จะร่วมกันบูรณาการระหว่างหน่วยงานกับสถานที่ท่องเที่ยว”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งได้ร่วมกันดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจะดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของชมรมธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำ ชมรมผู้ประกอบการเรือ และชุมชน ส่วนหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ก็มีแผนจัดกิจกรรมและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางบกและทางน้ำเข้าด้วยกัน เทศบาลจะดูแลเรื่องความสะดวกบริเวณโดยรอบพื้นที่ จัดเก็บขยะในแม่น้ำและริมชายฝั่ง ส่วนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะช่วยเรื่องการประชาสัมพันธ์และการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่การดำเนินงานยังเป็นในลักษณะของต่างคนต่างทำมากกว่า ยังไม่เกิดการประสานงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ

5.2 การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน/ผู้ประกอบการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“เราก็ได้พยายามที่จะรวมตัวกันเพื่อทำธุรกิจการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานออกไปสู่สากล แต่การเข้าถึงผู้ประกอบการทางเรือตอนนี้เพิ่งเริ่มต้นเลยยังไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าไร”

“ปัจจุบันความร่วมมือก็มีแต่ยังไม่สมบูรณ์ หากทำเรือเราว่างก็สามารถเรียกเรือจากที่อื่นมารวมกันได้ ก็จะมีชมรมผู้ประกอบการเรือด้วยกัน”

“สามารถติดต่อไปได้ทุกร้าน มีความร่วมมือกันในฐานะให้บริการเหมือนกัน”

“ทุกครั้งที่เวลาประชุมเสร็จก็ตัวใครตัวมันเหมือนเดิม อบจ.เลยต้องลงมาดูแล”

กลุ่มภาครัฐ

“หลังจากศูนย์ท่องเที่ยวฯ เปิดอย่างเป็นทางการก็จะให้ผู้ประกอบการเรือต่างๆ มารวมกันที่นี่ เหมือนเป็นวินมอเตอร์ไซด์แต่เป็นวินของเรือที่ให้บริการ หาก อบจ.ทำเรือเองมีปัญหาแน่จึงไม่ทำเอง แต่ถ้าเรามีทัวร์แล้วให้คุณส่งเรือมาให้ก็จะมีผลกระทบ เราต้องใช้เรือร้านอาหารอยู่แล้วแต่ร้านอาหารต้องยอมรับสภาพว่าถ้าคุณเรือเล็กคุณก็ต้องรับกลุ่มเล็กๆ”

“ต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันคือ หน่วยงานราชการกับภาคเอกชน เขายังไม่เข้าใจ ยังมองในแง่ธุรกิจ แต่เรามองในแง่ของการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้มองคนละมุม”

“มีคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน มีการประชุมหัวหน้าส่วน โดยมีประธานหอการค้า กำนันตำบล ประธานชมรมธนาคาร และชมรมธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้ง 4 หน่วยงานภาคเอกชนจะมาร่วมประชุมอยู่แล้ว”

กลุ่มชุมชน

“เรือที่นำมาใช้ในการบริการนักท่องเที่ยวจะมีเรือขนาดใหญ่ เรือข้ามฟาก และเรือหางยาว ปัญหาคือเรือหางยาวจะไม่ได้จอดประจำที่ บางลำมาจากที่อื่นมาหากินในอยุธยา การควบคุมตรงนั้นลำบากมาก และเรือหางยาวส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการแบบชาวบ้าน จึงไม่ค่อยมองเรื่องประโยชน์ของส่วนรวม แต่เรือขนาดใหญ่ค่อนข้างเป็นคนที่มีทุน จะเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาการท่องเที่ยว ความปลอดภัยต่างๆ เพื่ออนาคตในการดำเนินกิจการ”

“เราได้ร่วมกับทางจังหวัด อบจ. สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว และ ททท. เชิญสมาคมผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตัวแทนต่างประเทศต่างๆ ประมาณ 100 กว่าราย เข้ามาศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของอยุธยา และได้บรรจุโปรแกรมล่องเรือเข้าไปด้วยเพื่อจะได้ทัวร์ยุโรปอีกกลุ่มหนึ่งขึ้นมา”

“ความร่วมมือกับภาคเอกชนยังน้อย เพราะว่าต่างคนต่างทำงานเป็นหลัก”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. ผู้ประกอบการบางรายยังมุ่งในเรื่องธุรกิจมากกว่า ไม่ได้คำนึงถึงการดำเนินงานเพื่อให้การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ทำให้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเปลี่ยนไปจากการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ กลายเป็นการท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิงและเพลิดเพลินมากกว่า

2. ผู้ประกอบการเรือมีการรวมตัวกันเป็นชมรมธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำ แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงเรือขนาดเล็กซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชนที่นำเรือออกมาให้บริการนักท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการเรือส่วนใหญ่ก็อยากให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำมีความเป็นระบบและมาตรฐานในการให้บริการมากขึ้น

5.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“ความร่วมมือในส่วนของชุมชนก็ค่อนข้างดี บ้านเรือนที่อยู่ริมน้ำก็จะช่วยกันรักษา สภาวะแวดล้อมต่างๆ”

กลุ่มภาครัฐ

“ใครที่มีสินค้า OTOP หรือภูมิปัญญาพื้นบ้านสามารถนำมาวางขายได้ ให้ติดต่อซื้อขายกันเองทางศูนย์จะไม่เกี่ยวข้องและไม่เก็บค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น เพื่อจะรวมคนที่อยู่ตามหัวมูวัด หรือตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มาเข้ากับเรา ชุมชนก็เป็นกรรมการอยู่แล้ว เราให้เขามาวางสินค้าฟรี แล้วก็ขายกันเอง”

“จัดให้ อบต. กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านมาช่วยกันออกแนวคิดว่าจะทำอย่างไร ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวออกมาเป็นจุดขาย ส่วนของเกาะเมืองจะเป็นเทศบาลนครที่เข้ามาดูแล”

“ชุมชนริมวังตรงข้ามพระตำหนักสิริยาลัยได้รวมตัวกันขออนุญาตทำตลาดน้ำเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นรายได้เสริมให้กับชุมชน”

“ชุมชนยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับโบราณสถานมากเท่าไร มักบุกรุกเข้ามาและเป็นปัญหากับกรมศิลปากร เรามีภาคเอกชนเข้ามาเพื่อช่วยดูแล ส่วนใหญ่จะเป็นภาคธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรมต่างๆ ยังไม่ได้เจาะลึกไปถึงชุมชนนอกจากจะเชิญมาเฉพาะกิจ”

“ตอนค่ำมีบางวัดที่เขาเปิดไฟด้วยตัวของเขาเอง บ้านคุณดำรง พุฒตาลเขาก็ลงทุนของเขาเองด้วยใจ แต่เขาก็ต้องมีกำลัง”

“โครงการนั่งกิน ชมวิวอยุธยา เราจะดูว่าชุมชนที่อยู่ริมน้ำชุมชนไหนมีเกี่ยวกับหัตถกรรมบ้าง เช่น ตลาดน้ำวัดท่าการ้องจะมีเรือผ่าน สามารถแวะทานอาหารทั้งกลางวันและตอนเย็นได้”

กลุ่มชุมชน

“ชมรมเรือก่อตั้งมาประมาณ 1 ปี เกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยวขนาดใหญ่ จุฬาท่องเที่ยวได้ตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป ตอนนี้มีสมาชิกอยู่ประมาณ 23 ลำ”

“ต่างคนต่างทำมากกว่า ชุมชนก็เลยไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมสำหรับตรงนี้”

“มีการแห่เทียนทางน้ำ สงกรานต์ก็มีทางน้ำ ทาง ททท.จะเป็นแม่ข่าย แต่ละชุมชนจะส่งเรือที่ตกแต่งไปร่วมด้วย”

“ทางจังหวัดมาอบรมคนในชุมชนเรื่องการดูแลสิ่งแวดล้อม สำหรับเรื่องของท่องเที่ยวก็ให้ช่วยกันคอยดูแลเรื่องความปลอดภัย”

“วัดต่างๆ เขาก็มีการจัด เช่น วัดทำการร้อง จะมีเรือรับนักท่องเที่ยวไปเที่ยว วัดจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวก และจะมีตลาดน้ำ”

“วัดทำการร้องจะมีตลาดน้ำที่นักท่องเที่ยวจะมา เราจะให้ความร่วมมือในส่วนของการดูแลนักท่องเที่ยว”

“เรือที่ให้บริการในปัจจุบันไม่ได้มาจากบริษัทใดๆ แต่เป็นเรือของชาวบ้านที่มาให้บริการ”

“หากมีกรุ๊ปสำคัญๆ หรือกรุ๊ปใหญ่ก็จะมีนักศึกษาไปเป็นไกด์ให้ทำให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวในราคาถูก และนักศึกษาจะได้ฝึกฝนเป็นบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. ชุมชนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำได้มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดของแม่น้ำและทำน้ำ โดยไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงไปในแม่น้ำ และรักษาความสะอาดบริเวณบ้านเรือนของตน เพื่อให้หน้ามองและเกิดความประทับใจเมื่อเรือของนักท่องเที่ยวแล่นผ่าน แต่โบราณสถานบางแห่งก็ประสบปัญหาการบุกรุกจากคนบางกลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชน

2. ชุมชนส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในลักษณะของการเข้าร่วมกิจกรรมทางน้ำที่ ททท. จัดขึ้น โดยแต่ละชุมชนจะส่งเรือที่ประดับตกแต่งไปร่วมในขบวนเรือแห่เทียนทางน้ำ สงกรานต์ทางน้ำ

6. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคต

6.1 การพัฒนาหรือส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

กลุ่มผู้ประกอบการ

“ตั้งแต่ น้ำท่วมทุกอย่างก็ยิ่งเหมือนเดิม ยังไม่ตกแต่งให้ดีขึ้นมีสภาพที่ทรุดโทรม ภาครัฐน่าจะมาช่วยปรับปรุงทัศนียภาพสองข้างทางให้ดูดีขึ้น อะไรที่ทรุดโทรมก็สร้างขึ้นมาใหม่ นักท่องเที่ยวมาจะได้เกิดความประทับใจ”

“ต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ทั้งเรื่องการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาไหว้พระรู้ว่ามีเรือล่องเรือด้วย”

“การบรรยายจากไกด์ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านว่าในอดีตแต่ละทีมีความเป็นมาอย่างไร”

“หาสิ่งที่เราจะโชว์ใส่เข้าไปในแต่ละสถานที่ว่าแต่ละแห่งเหมาะสำหรับอะไร เราอาจจะไปย้อนยุคเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ และต้องมีชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ตรงนี้สามารถทำได้ โดยนำหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็น อบต. หรือผู้นำชุมชนต่างๆ ต้องมีคณะทำงานที่ค่อนข้างเข้มแข็ง โดยอาจทำเป็นการนำร่องในช่วงที่มีกิจกรรมทางน้ำ หรือกิจกรรมของจังหวัด เช่น งานอยู่ยงธาราวเดือนธันวาคมสามารถทำได้ ช่วงสงกรานต์ เข้าพรรษา หรือวันสำคัญต่างๆ”

“ดูแลและควบคุมราคาเพื่อไม่ให้เอาเปรียบนักท่องเที่ยว หากมีไกด์แนะนำได้ก็จะเป็นอย่างดี”

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องช่วยเรื่องการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น”

“น่าจะเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ เพราะการไหว้พระทางเรือยังไม่มีคนรู้จักเท่าไร อยากให้มีสื่อเพื่อให้คนทั่วไปได้รับทราบว่ามีการล่องเรือด้วย สามารถแวะตามวัดต่างๆ ได้ ส่วนใหญ่สื่อที่ออกมาจะเป็นภาพวัดที่อยู่ริมถนน บางวัดที่ติดแม่น้ำจะไม่ทราบ”

“ตอนนี้เราต้องยืนด้วยลำแข้งของผู้ประกอบการเองในแต่ละคน ภาครัฐไม่ค่อยเข้ามาช่วยเท่าไร สิ่งที่รัฐควรเข้ามาช่วยคือ เพิ่มความสว่างให้กับวัดต่างๆ เพราะหลังจากที่น้ำท่วมไป ยังไม่มีการซ่อมแซมบูรณะ นักท่องเที่ยวที่มาตอนกลางคืนต้องการมองไฮไลท์ของแสงไฟส่องตามเจดีย์ หรือโบราณสถานต่างๆ เช่น วัดไชยวัฒนารามจะมีความมืดมาก แยกมาเห็นแล้วก็ไม่อยากจะมาอีก และควรได้รับการสนับสนุนในเรื่องมัลติมีเดียสื่อซึ่งไม่ค่อยมี และสื่อที่ออกต่างจังหวัดไม่ค่อยมี”

“ต้องอาศัยหน่วยงานในท้องถิ่นช่วยประชาสัมพันธ์ขึ้นป้าย เพราะตอนนี้ยังไม่มี นอกจากพวกเราไปติดต่อทางโรงแรมกันเอง ยังไม่มีมาตรฐานด้านราคาสำหรับตรงนี้ ต้องเปิดเป็นสมาคมเรือเพื่อให้มีการควบคุมกันเป็นระบบ”

“อยากให้ช่วยบูรณะซ่อมแซมวัดที่เก่าๆ ด้วย เพราะนักท่องเที่ยวบางคนไม่รู้ว่ามีวัดเหล่านี้อยู่”

กลุ่มภาครัฐ

“มีอีกหลายประการที่เราต้องไปสนับสนุนในเรื่อง คือ ยังไม่มีไกด์ของเราเองมีแต่ไกด์สมัครเล่น เป็นจุดหนึ่งที่เราจะต้องประสานงานกับสถาบันการศึกษาต่างๆ แล้วก็มีปัญหาเรื่องไม่มีไกด์ที่บรรยายเป็นภาษาอังกฤษ พอเราบรรยายเป็นภาษาไทยเขาก็บอกว่าศัพท์ที่เราบรรยายเขาไม่สามารถพูดเป็นภาษาอังกฤษได้ ทำให้การสื่อสารติดขัด ททท.ได้ใช้งบประมาณเยอะมากในการทำเป็นชาวด้อเบาท์ แต่ถ้านักท่องเที่ยวไปกันเยอะๆ ก็ไม่เพียงพอ”

“เป็นแผนของจังหวัดซึ่งจะเกี่ยวกับการพัฒนาริมแม่น้ำให้สวยงาม ดูแลเรื่องการทิ้งขยะลงแม่น้ำ การกำจัดไขมัน”

“ควรต้องดูในเรื่องของความสะอาดในแม่น้ำ ดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเรือ ดูในเรื่องเกี่ยวกับตลิ่ง ต้องให้ ททท.มาร่วมกันโปรโมท เพราะเขาจะมีปฏิทินการท่องเที่ยวแต่จะไม่มีของทางน้ำ ควรจะมีกิจกรรมทางน้ำของอยุธยาอย่างน้อยหนึ่งครั้งนอกจากประเพณีเก่าๆ ของแต่ละวัด ลอยกระทง และสงกรานต์ที่มีอยู่แล้ว”

“ในร่างแผนแม่บทฉบับที่ 2 นั้นจะมีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ จะปรับปรุงถนนเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวทางบกเข้าด้วยกัน จะพัฒนาคลองในเกาะเมือง ปรับภูมิทัศน์ รวมทั้งสองฝั่งให้งดงามเป็นแบบโบราณ จัดทำศูนย์หัตถกรรม เน้นในเรื่องการทัศนศึกษา สัญจรภายในเกาะเมืองเป็นหลัก ซึ่งตอนนี้ยังขับเคลื่อนไม่แล้วเสร็จ หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะเมืองเราจะเน้นเรือพายมากกว่าเพราะเป็นคลองเล็กๆ เรามีแผนที่จะฟื้นฟูคลองเหล่านี้กลับคืนมา เพราะบางคลองถูกถมและออกโดนตักต้องเพิกถอนเอกสารสิทธิ์และฟื้นฟูคลองให้กลับสภาพ”

“สร้างตลาดน้ำต้องขออนุญาตกรมศิลปากร เพราะเป็นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแบบเก่าๆ เป็นการส่งเสริมอาชีพรายได้ให้กับราษฎร และเป็นการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้นมา”

“เราพยายามรวบรวมกลุ่มผู้ประกอบการตั้งเป็นชมรมขึ้นมา มีการวางเส้นทางทำโบรชัวร์เกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวทั้งทางน้ำและทางบก เดียวนี้เรื่อง Marketing 3.0 ก่อนข้างได้รับความนิยมนะใช้วิธีการนี้โดยโครงการที่จะมีคือ นั่งกิน ดูวิว อยุธยา”

“ตราบไต่ที่บริการยังไม่ครบถ้วน การที่เราส่งเสริมไปโดยที่ยังไม่พร้อม โอกาสจะประสบความสำเร็จก็น้อย ในภาพรวมเราก็มีโปรแกรมคร่าวๆ สำหรับคนที่มาเที่ยวในวันเดียว ค้างคืน ก็มีหลายโปรแกรม”

“พอเรือออกจากท่าที่เป็นร้านอาหาร จุดที่ส่วนใหญ่จะแวะก็คือวัดพนัญเชิง เพื่อให้อาหารปลา บางทีก็ให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปไหว้พระบางทีก็ไม่ให้ขึ้น และแวะที่วัดท่าการ้องเพื่อขึ้นไปซื้อของ สิ่งที่จะทำได้ก็คือในเส้นทางที่มีศักยภาพเช่นนี้มีวัดหรือโบราณสถานตรงไหนก็ควรจะแวะให้นักท่องเที่ยวได้ขึ้นไปเที่ยวชม เพิ่มเวลาการท่องเที่ยวให้มากขึ้นก็จะทำให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นมา ต้องพยายามผลักดันตรงนี้ต่อไป เลยจากตลาดน้ำวัดท่าการ้องไปก็ไม่ค่อยมีอะไรแล้ว แต่ว่ายังมีจุดที่น่าจะแวะเพื่อให้เข้าไปเรียนรู้ได้หลายที่ แต่ทำไมเราไม่แวะ เช่น วัดกษัตราธิราช มือนุสาวรีย์ของพระมหากษัตริย์อยู่หลายพระองค์ จุดนั้นก็น่าจะแวะแต่ยังไม่เกิด”

“ความน่ารักของแม่น้ำเป็นสิ่งสำคัญ แต่สิ่งเหล่านี้บางครั้งเราก็ต้องสร้างมันขึ้นมา และต้องทำให้ชุมชนเขามีรายได้ด้วย อีกเรื่องหนึ่งคือการบังคับใช้กฎหมายการรुक้าที่สาธารณะ การทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง นี่คือปัญหาใหญ่มาก ภาครัฐต้องผลักดันเกี่ยวกับสาธารณูปโภคต่างๆ”

“หากเป็นในด้านการบริการก็จะเป็นส่วนของเรือ ถ้าบริการดีเขาก็จะมา และจุดที่พานักท่องเที่ยวขึ้นไปเที่ยวแล้วมีความประทับใจเขาก็จะได้มาเที่ยวอีก คนในท้องถิ่นก็ต้องสร้างความประทับใจให้ด้วย”

“การที่จะให้แต่ละชุมชนมีสินค้าให้นักท่องเที่ยวแวะขึ้นไปซื้อของเวลาล่องเรือผ่านนั้น หากโครงการนี้เป็นไปได้จะต้องมีหน่วยงานมาดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะชาวบ้านไม่สามารถดำเนินการได้เอง”

“ควรดูแลชายฝั่งให้สะอาด และปล่อยให้คนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำใช้ชีวิตไปตามธรรมชาติ ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอะไร เพราะวิถีชีวิตเขาเป็นแบบนั้นอยู่แล้ว อย่าให้มีปัญหาขยะเกิดขึ้น แค่นั้น รัฐบาลก็มีโครงการทำเขื่อนตลอดแนวแม่น้ำเจ้าพระยา”

กลุ่มชุมชน

“ล่องเรือในอยุธยาไม่ใช่เกี่ยวกับแม่น้ำอย่างเดียว ในคลองเล็กๆ ก็มีอีกเยอะแต่ยังขาดการพิจารณาศักยภาพตรงนั้น เพราะต้องเกี่ยวโยงกันหลายส่วน ท้องถิ่นเอง เช่น อบต. เทศบาลก็ต้องไปปรับปรุงกิจกรรมในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว เรือหางยาวเป็นเรือเล็กสามารถวิ่งเข้าไปในลำคลองได้ จะทำให้เขามีรายได้ประจำและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น”

“อยากให้ทุกชุมชนมีท่าเรือของตนเอง อย่างน้อยที่สุดเขาสามารถทำกิจกรรมของเขาได้ เช่น สร้างตลาดหรือตลาดน้ำ สร้างวิถีชีวิตจริงๆ ไม่ใช่สิ่งที่สร้างขึ้นมามา และเราจะได้เอาเรือเข้าไปจอดเป็นการขายศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง”

“เราก็พยายามมองหลายมิติ ไม่ใช่แค่ล่องเรือ ไหว้พระ รับประทานอาหาร ร้องคาราโอเกะ แต่เรามองถึงตลาดต่างประเทศ เราอยากนำเสนอศิลปวัฒนธรรม หมู่บ้านเรือ แต่ทุกภาคส่วนต้องพัฒนาไปด้วยกัน แม้แต่ชุมชนหรือท้องถิ่นก็ต้องไปกับเราด้วย เราพยายามที่จะหารายได้ไปให้เขา ให้เขาสร้างอะไรขึ้นมา เช่น ตลาดหรือแหล่งวัฒนธรรมอะไรก็ได้”

“น่าจะปรับปรุงในเรื่องของท่าเรือ เพราะส่วนใหญ่เป็นของเอกชนคือทำใครทำมัน ควรจะมีท่าเรือส่วนรวม หากมีเรือมาจากที่อื่นก็ต้องมีที่จอด แต่ตอนนี้ อบจ. ก็ได้สร้างท่าเรือขึ้นมา”

“นักท่องเที่ยวสามารถไปซื้อดอกไม้ที่ทำจากดอกโสนที่มาวาง ขายที่ศูนย์ตรงวัด พญูเชิงได้ ถ้านักท่องเที่ยวต้องการดูก็สาธิตให้ได้ แต่ไม่ได้มีป้ายบอกหรือโบรชัวร์แนะนำ ไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามาช่วยในส่วนนี้”

“ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ให้นโยบายว่า นักท่องเที่ยวที่มาไม่ว่าจะเป็นชาวไทยหรือต่างชาติจะต้องให้เขารับรู้ถึงภูมิหลังศิลปวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ รวมไปถึงภูมิปัญญาของอยุธยา ผ่านทางสื่อต่างๆ”

“มีสิ่งที่ต้องพัฒนาคือ (1) การบริการ คนอยุธยาต้องให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เขารู้สึกอบอุ่นตั้งแต่เริ่มต้น (2) การจัดบรรยากาศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ อาคาร สถานที่ จุดท่องเที่ยว ร้านอาหารภัตตาคาร ที่พัก การมาพักของนักท่องเที่ยวไม่น่าจะเป็นระยะสั้น น่าจะให้อยู่ระยะยาว (3) การท่องเที่ยวของอยุธยายังไม่ดีเท่าที่ควร ยังไม่ใช่มีอาชีพ คนที่จัดส่วนมากจะเป็นเหมือนชาวบ้านแล้วก็สมัครเล่นเข้ามา ไม่ใช่รายได้หลัก ควรมีหน่วยงานมาสนับสนุนอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็น ททท.หรือหน่วยงานอื่นที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจัดเป็น Event ในแต่ละเดือน ถ้าเราสามารถทำตรงนี้ได้ก็จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวของอยุธยาและประเทศไทยได้อย่างมากทีเดียว”

“สิ่งที่เราอยากให้เห็นก็คือการที่ทุกฝ่ายมองว่าการจัดกิจกรรมไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ต้องร่วมมือกันทำในหลายส่วน การท่องเที่ยวทางน้ำก็ได้ทั้งทางบกและส่วนอื่นๆ ด้วย จะเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย”

“การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยต้องเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวทางแม่น้ำ อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงภูมิทัศน์ และอยากให้ผู้ให้บริการที่อยู่บนเรือแต่งชุดแบบไทยๆ”

“คิดว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอยากที่จะมาดูเกี่ยวกับวัฒนธรรม เมื่อนำของขึ้นไปขายบนเรือแล้วไม่ว่าอะไรก็แล้วแต่มันจะไม่เห็นวัฒนธรรมว่าเป็นอย่างไร”

“จริงๆ แล้วก็มีการสนับสนุนการท่องเที่ยวอยู่ในระดับหนึ่ง แต่การร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ยังไม่ดีเท่าที่ควร ขาดการประสานงานที่ชัดเจน ปัญหาที่ประสบในปัจจุบันคือต่างคนต่างทำงาน”

“ตลาดน้ำควรเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวทางน้ำ ต้องมีการประชาสัมพันธ์และทำจุดในการให้บริการที่ชัดเจน ควรมีหน่วยงานที่เข้ามาควบคุมดูแลตรงนี้ เทียวหนึ่งต่อคน 100-200 บาท ค่อนข้างที่จะแพง แต่หากในอนาคตมีเรือลำใหญ่และมีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบ ลดราคาให้บริการเหลือ 50 บาทต่อหนึ่งคน น่าจะทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจมากขึ้น”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“ในส่วนของเรือควรสร้างบรรยากาศดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาเที่ยวอีก โดยเฉพาะเรื่องของวัฒนธรรมต่างๆ ที่เป็นไทยๆ สภาพแวดล้อมสองข้างทางยังไม่ค่อยได้รับการปรับปรุงเท่าไร ตามวัดก็ปรับปรุงแล้วแต่ตามบ้านคนก็ยังไม่ค่อยดีเท่าไร ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดีกว่านี้เพราะนักท่องเที่ยวควรจะได้เห็นภูมิทัศน์ที่มีความสวยงาม”

“คนที่เคยมาแล้วอาจไม่อยากดูซ้ำในเส้นทางเดิม อาจ จะจัดเส้นทางให้แตกต่างกันในแต่ละครั้งเพื่อไม่ให้คนเบื่อ”

“ทำเรือสำหรับขึ้นลงเรือต้องให้เกิดความชัดเจนว่าจุดขึ้นลงเรือมีที่ไหนบ้าง ที่เคยมาเที่ยวจะใช้วิธีถามทางจากคนอยุธยา รวมถึงป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวควรมีบอกให้ชัดเจนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทุกแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ริมน้ำควรมีท่าเรือเพื่อให้นักท่องเที่ยวแวะขึ้นไปได้สะดวก และท่าเรือต้องมีความแข็งแรงปลอดภัย มาตรฐานคุณภาพของการให้บริการเรือต้องมีถ้าหากเรือเสียแล้วนักท่องเที่ยวต้องอยู่ในเรือที่ลอยเฉยๆ อยู่กลางแม่น้ำเป็นเวลานานๆ ก็ไม่ดี”

“การบูรณะแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งต้องทำ โดยเฉพาะสิ่งที่นักท่องเที่ยวมองเห็นขึ้นไปเห็นจากเรือให้มองเห็นในสิ่งที่สวยงาม การล่องเรือตอนกลางคืนต้องให้นักท่องเที่ยวมองเห็นแสงสีและความสวยงามได้ชัดเจน เพราะการล่องเรือกลางวันกับกลางคืนจะแตกต่างกัน”

“ควรมีการปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับบริเวณท่าเรือให้เกิดความสวยงามด้วย ไม่ใช่มีแต่โบราณสถานอย่างเดียว ควรมีพื้นที่สีเขียวด้วย เช่น ให้แต่ละบ้านหรือแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่เรานั่งเรือผ่านช่วยกันปลูกต้นไม้ ดอกไม้เพื่อตกแต่งให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้น”

“โดยรวมค่อนข้างดูดีอยู่แล้ว วิถีทางค่อนข้างสวย วันที่ไปก็ไม่ค่อยเห็นมีขยะอะไรมากมาย แต่มีต้นไม้ค่อยไปหน่อยตามวัดต่างๆ ทำให้ไม่ค่อยร่มรื่น การล่องเรือทำให้เห็นวัดและโบราณสถานต่างๆ ในมุมมองจากแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ก็อยากเข้าไปดูข้างในใกล้ๆ ด้วย อยากให้แวะทุกที่ที่สำคัญ อยากได้รับคำบรรยายจากมัคคุเทศก์โดยละเอียด เหมือน 1 วันได้รู้จักอยุธยาในส่วนที่สำคัญมันก็คุ้ม”

“คนไทยส่วนใหญ่จะเคยไปเที่ยวอยุธยากันมาแล้ว บางคนมากกว่า 1 ครั้งแม้จะทางรถก็ตาม ถ้าไปซ้ำเดิมก็จะเบื่อว่าจะมีอะไรแตกต่างจากเดิมบ้าง เช่น นั่งรถแล้วต่อด้วยลงเรือ หรือขึ้นจากเรือไปขี่ช้างหรือขี่ม้า”

“น่าจะปรับปรุงส่วนที่ทรุดโทรมหลังจากน้ำท่วม”

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและภูมิทัศน์สองฝั่งแม่น้ำให้อยู่ในสภาพที่ดี โดยเฉพาะที่ได้รับ ความชำรุดเสียหายจากเหตุการณ์น้ำท่วม ซึ่งท่าเรือที่ไม่ค่อยมีการใช้งานหรือวัดเล็กๆ ที่ไม่ค่อยเป็นที่ รู้จักจะขาดงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซม รวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสดชื่นโดย ปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับบริเวณท่าเรือหรือตามบ้านเรือน และบริเวณรอบโบราณสถานและวัดให้ เกิดความสวยงาม ไม่ใช่มีแต่โบราณสถานตั้งอยู่ ตลอดจนการดูแลเรื่องความสะอาดทั้งในแม่น้ำและ ชายฝั่ง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของท้องที่

2. การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางบกและทางน้ำเข้าด้วยกัน โดยจัดกิจกรรมในแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว ชุมชนบางแห่งมีสินค้า OTOP แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักของ นักท่องเที่ยว

3. การจัดหามัคคุเทศก์อาสาหรือเยาวชนมาฝึกอบรมเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว โดยสามารถบรรยายเป็นภาษาอังกฤษได้เพราะเครื่องขยายเสียงที่จัดเตรียมไว้ไม่เพียงพอกับจำนวน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้น

4. การส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเทียบ แม่น้ำ เช่น การกำหนดให้การท่องเที่ยวเทียบแม่น้ำเป็นส่วนหนึ่งของปฏิทินการท่องเที่ยวประจำปี หรือ

ควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งนอกจากประเพณีดั้งเดิมที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว เช่น งานลอยกระทง และวันสงกรานต์

5. การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำให้มีความแตกต่างกันในแต่ละเส้นทาง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแต่ละแห่ง หรือได้ชมทัศนียภาพที่หลากหลาย หรือการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากเดิม เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก

6.2 กิจกรรมที่ควรจัดให้มีในการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ

กลุ่มผู้ประกอบการ

“เคยทำล่องเรือผ่านวัดพุทไธศวรรย์ จะมีการแสดงพื้นตาบโดยเด็กนักเรียน ทางเราก็เอาเงินไปให้โรงเรียนเพื่อเป็นเงินบำรุงการศึกษา แต่ทำตลอดไม่ได้เพราะไม่มีเงินจากส่วนอื่นเข้ามาช่วย จริงๆ แล้วสามารถทำได้หลายจุด บางจุดสามารถแสดงวิถีทัศน์หรืออะไรต่างๆ ได้หมด เรือสามารถที่จะไปจอดเพื่อชมการแสดงได้ เขาเรียกว่า ความมีชีวิต ส่วนนี้ถ้าสามารถเสริมเข้าไปได้จะยอดเยี่ยมมาก”

กลุ่มภาครัฐ

“มีแนวคิดจะทำไม่จัดแข่งขันบ้านสวริมแม่น้ำ ให้มีคณะ กรรมการล่องเรือไปชมหรือไม่ก็ประกวดร้านอาหารริมแม่น้ำ ประกวดเรือที่พานักท่องเที่ยวล่องไป”

“กิจกรรมที่จากรยานเลาะตามริมแม่น้ำ มีการล่องเรือของเยาวชนที่เราจัดอบรมขึ้นในเบื้องต้นจะเป็นการอบรมเยาวชนทั่วไป จะจัดให้มีการลงเรือตั้งแต่นทบุรี มาทางปทุมธานี แล้วเข้าอยุธยา ขึ้นรถไปสระบุรี จากสระบุรีก็ไปที่แม่น้ำป่าสัก”

“เคยผลักดันในส่วนของวัดต่างๆ ที่อยู่ใกล้โรงแรมชื่อดังริมแม่น้ำ ให้มีพระมาพายเรือบิณฑบาต ช่วงแรกก็อาจให้พนักงานโรงแรมออกไปตักบาตรทุกวัน หลังจากนั้นหากนักท่องเที่ยวสนใจโรงแรมก็จะขายในเรื่องอาหารที่จะทำบุญได้ด้วย ส่วนนี้จะเป็นภาพที่ดีเพราะเราอาศัยอยู่กับสายน้ำ”

กลุ่มชุมชน

“ตอนนี้ชุมชนริมน้ำตายไปแล้ว เพราะขาดการสัญจรทางน้ำตั้งแต่โบราณกาล ต้องไปเรือพื้นขึ้นมา เคยคิดที่จะพานักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวตามลำคลองหรือชุมชน แต่ตอนนั้นเป็นช่วงที่กำลังก่อสร้างถนนเสร็จแล้วก็ทำสะพาน ทำให้เรือเข้าไม่ได้เพราะติดตอม่อสะพาน”

“น่าจะเพิ่มการแสดงของทางอยุธยา เคยมีดนตรีไทยหรือการรำแต่ไม่ค่อยได้รับความนิยม เพราะส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะชอบร้องเพลงมากกว่า เคยมีคนจัดให้มีการนั่งรับประทานอาหารแบบขันโตกของอยุธยาแล้วก็มีรำ แต่ขายไม่ได้”

“บริเวณหน้าวังจันทร์เกษมก็คิดจะให้เป็นตลาดน้ำเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือนกัน เป็นในส่วนของหลายชุมชนร่วมกัน แต่ยังติดขัดจึงยังไม่ได้ดำเนินการ”

“ตอนนี้หลายวัดได้รณรงค์เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม ให้มีการ เล่นเพลงเรือ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงภูมิปัญญาไทย”

“คนมาไหว้พระก็จะเดินมาเที่ยวตลาดน้ำ จะเอื้ออำนวยกันทั้งสองอย่าง”

“ภายในชุมชนอาจมีผลิตภัณฑ์ OTOP หรือสินค้าอะไรที่เด่นๆ ที่สามารถนำมาโปรโมทได้ก็สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้แวะไปดูได้”

“การสร้างหมู่บ้านริมน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว น่า จะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน แต่ปัจจุบันยังไม่มี”

กลุ่มนักท่องเที่ยว

“น่าจะให้นักท่องเที่ยวแวะชมชุมชนต่างๆ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นมามีใหม่ มีทำน้ำให้คนเดินขึ้นไปเลือกซื้อของกึ่งถนนคนเดิน แต่ควรยึดหลักความดั้งเดิมหรือความเป็นเมืองเก่าของอยุธยา แม้กระทั่งเรือนำเที่ยวถ้าจะปรับปรุงให้มีความทันสมัยก็ควรคงความดั้งเดิมของอยุธยาไว้ด้วย”

“ช่วงบ่ายหรือเย็นที่อากาศดีอาจเป็นสปาก็น่าจะได้”

การวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1. กิจกรรมที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น การแสดงพื้นดาบ การละเล่นเพลงเรือ การแสดงดนตรีไทย การรำไทย หรือการแสดงพื้นบ้านต่างๆ
2. การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้ากับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เช่น การให้พระออกบิณฑบาตทางเรือให้นักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนได้ทำบุญใส่บาตร การสร้างชุมชนริมน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
3. การสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ เช่น ตลาดน้ำแห่งใหม่ หรือถนนคนเดินริมน้ำโดยมีท่าจอดเรือให้นักท่องเที่ยวแวะขึ้นไปเลือกซื้อสินค้า OTOP อาหาร หรือสินค้าที่ระลึกจากคนในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่มาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เนื่องจากการบริหารจัดการแบบบูรณาการกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ นั้นจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรมากกว่า นอกจากนี้การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ยังมีความเชื่อมโยงกันระหว่างตัวแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน วัด สิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก เรือนำเที่ยว บุคลากรผู้ให้บริการ และชุมชนซึ่งอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้การบริหารจัดการในด้านต่างๆ นั้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย การวางแผนงาน และงบประมาณ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลนคร

พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สำนักศิลปากรที่ 3 กรมเจ้าท่า การท่องเที่ยวและกีฬา รวมทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงต้องเป็นแกนนำในการดำเนินงานโดยประสานความร่วมมือกับผู้ประกอบการธุรกิจเรือสำราญและชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวเลียบริมแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาออกเป็น 5 แนวทางหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวทางการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

1.1 ดูแลด้านความสะอาดทั้งในแม่น้ำและชายฝั่ง ไม่ให้มีขยะทั้งที่เกิดจากการทิ้งขยะของนักท่องเที่ยวขณะเดินทางท่องเที่ยว ขยะที่เกิดจากการผู้ประกอบการ เช่น การทิ้งเศษอาหาร การปล่อยน้ำเสียหรือคราบน้ำมันจากการประกอบอาหารลงในแม่น้ำ และขยะที่เกิดจากคนในชุมชนที่นำไปทิ้งในพื้นที่ที่รกร้างตามแนวชายฝั่งแม่น้ำ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล ควรรณรงค์ออกเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ โดยขอความร่วมมือจากอาสาสมัครชุมชนในพื้นที่ กำจัดหญ้าและขยะที่อยู่ในบริเวณพื้นที่รกร้างหรือประสานไปยังเจ้าของพื้นที่ให้ดูแลความสะอาดด้วย

1.2 พัฒนาพื้นที่สองชายฝั่งริมแม่น้ำให้มีความสวยงาม โดยการปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ควรมีพื้นที่สีเขียวเพื่อให้เกิดความร่มรื่นและอากาศบริสุทธิ์ ทั้งบริเวณท่าเรือ ร้านอาหาร โรงแรม/ที่พักที่ดูแลรับผิดชอบโดยผู้ประกอบการ และบริเวณโบราณสถานและวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำที่ดูแลรับผิดชอบโดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ของวัด รวมทั้งชุมชนที่บ้านเรือนตั้งอยู่ริมแม่น้ำเองก็สามารถตกแต่งบริเวณหน้าบ้าน หลังบ้าน หรือนำต้นไม้ดอกไม้ เพื่อให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงามและสบายตาแก่นักท่องเที่ยวที่ล่องเรือผ่านไปมาด้วย

1.3 ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมให้อยู่ในสภาพที่ดี โบราณสถานและวัดหลายแห่งได้รับการบูรณะซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีแล้ว แต่วัดบางแห่งที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวจะดูทรุดโทรมเพราะไม่มีงบประมาณในการบูรณะ ทำเรือส่วนรวมบางแห่งชำรุดไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบควรทำการปรับปรุงซ่อมแซมอย่างเร่งด่วน รวมถึงรื้อหรือทำน้ำของบางบ้านที่ยังอยู่ในสภาพชำรุดเสียหายและยังไม่ได้มีการซ่อมแซม ทำให้เกิดความไม่สวยงามเมื่อนักท่องเที่ยวมองไปจากทางเรือ

1.4 อนุรักษ์ความดั้งเดิมของบ้านเรือนและวิถีชีวิตของชุมชนริมแม่น้ำ เสนออย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวเลียบริมแม่น้ำคือการได้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ เช่น การซักผ้า อาบน้ำที่ทำน้ำ การกระโดดน้ำและเล่นน้ำของเด็กๆ การรับประทานอาหารหรือนั่งเล่นที่ชานเรือน การยืมและโบกมือทักทายนักท่องเที่ยวเมื่อเรือแล่นผ่าน เหล่านี้เป็นสิ่งที่หาชมได้ยากและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ จึงควรส่งเสริมให้ชุมชนริมแม่น้ำอนุรักษ์บ้านเรือนแบบทรงไทยหรือปั้นยา รวมทั้งคงรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเดิมของพวกเขาไว้ ส่วนร้านอาหารก็สามารถตกแต่งบรรยากาศของร้านให้แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมแบบอยุธยาได้

1.5 ควบคุมระดับเสียงจากกิจกรรมบันเทิงของนักท่องเที่ยวบนเรือ เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนผู้ที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำ ซึ่งจะได้ยินเสียงดังจากการร้องคาราโอเกะของนักท่องเที่ยวที่ล่องอยู่บนเรือขนาดใหญ่เป็นประจำ โดยเฉพาะเวลากลางคืนที่ค่อนข้างเงียบทำให้ได้ยินเสียงดังมากกว่าเวลากลางวัน หน่วยงานภาครัฐที่ดูแลรับผิดชอบควรขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการให้ควบคุมระดับ

เสียง หรือถ้าเป็นไปได้ควรดักกิจกรรมร้องคาราโอเกะเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม แล้วเน้นกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่า

2. แนวทางการบริหารจัดการด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน มีดังนี้

2.1 จัดระบบการให้บริการเรือนำเที่ยวที่เป็นมาตรฐาน โดยมีศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางในการให้บริการเรือนำเที่ยว ร่วมกับชมรมเรือที่เปิดให้ผู้ประกอบการเรือเข้าเป็นสมาชิก ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวควรครอบคลุมถึงเรือขนาดเล็กที่บรรทุกนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 8-10 คนด้วย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความเป็นระบบและมีมาตรฐานเดียวกันในการให้บริการนักท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของราคา ความปลอดภัย และคุณภาพการให้บริการอื่นๆ

2.2 จัดหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวไว้บริการนักท่องเที่ยว เรือที่ให้บริการแต่ละลำไม่ว่าจะเป็นเรือขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก เรือของผู้ประกอบการโรงแรม/ที่พัก ร้านอาหาร หรือเรือที่ให้บริการนำเที่ยวอย่างเดียว ต้องมีความพร้อมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำสื่อรูปแบบต่างๆ ขึ้นไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศอยู่แล้ว เช่น แผ่นพับ โบรชัวร์ วิดีทัศน์ภาพประกอบเสียงบรรยายหลายภาษา ในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่มีัคเทศก์นำเที่ยวมาด้วยหรือไม่สามารถจัดหาัคเทศก์ได้ในขณะนั้นได้ ผู้ประกอบการเรือควรมีผู้ที่สามารถให้ความรู้ในเบื้องต้นกับนักท่องเที่ยวได้ ถ้าเป็นเรือขนาดเล็กผู้ขับเรือต้องทำหน้าที่บรรยายข้อมูลได้ด้วย

2.3 การดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมเจ้าท่า ต้องมีความเข้มงวดในการตรวจสอบมาตรฐานของเรือและท่าเรือ เช่น ไม่บรรทุกน้ำหนักเกินกว่าที่กำหนด เรือต้องได้รับการตรวจสอบสภาพตามกำหนดเวลาทุกลำทั้งเรือขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ในเรือต้องมีอุปกรณ์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวกรณีเกิดเหตุร้ายต่างๆ เช่น เสื้อชูชีพ ห่วงยาง อุปกรณ์ดับเพลิง เป็นต้น ควรมีการสาธิตวิธีการใช้งานเบื้องต้นให้ได้ทราบ หรือควรมีเจ้าหน้าที่นักท่องเที่ยวทราบถึงแหล่งเก็บอุปกรณ์เหล่านั้น โดยเรือทุกลำต้องมีจำนวนเสื้อชูชีพเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวบนเรือด้วย สำหรับท่าเรือก็ต้องมีความแข็งแรงและได้มาตรฐานเช่นเดียวกัน ตลอดจนผู้ประกอบการเรือต้องมีการประสานงานกับตำรวจท่องเที่ยวและตำรวจน้ำ เพื่อดูแลความปลอดภัยและให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอาจจัดฝึกอบรมให้กับชาวบ้านที่เป็นอาสาสมัครช่วยดูแลความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวตามบริเวณแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

2.4 ปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐานสำหรับอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ ท่าเรือและระบบไฟฟ้า โดยแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำควรมีการสร้างท่าเรือสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้แวะขึ้นไปท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวด้วยเรือขนาดเล็ก ส่วนระบบไฟฟ้าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเช่นกันโดยเฉพาะการประดับไฟตามโบราณสถานและวัดที่มีชื่อเสียง เพราะเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาล่องเรือในเวลาเย็นถึงค่ำ เพื่อดูความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวในยามค่ำคืน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงควรให้การสนับสนุนเรื่องค่าไฟฟ้าสำหรับแหล่ง

ท่องเที่ยวหรือวัดที่ไม่มีงบประมาณในส่วนนี้ บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมน้ำในเส้นทางที่เรือแล่นผ่านสามารถมีส่วนร่วมได้ โดยการประดับไฟตามบริเวณริ้วหรือทำน้ำในช่วงเวลาเย็นถึงค่ำเพื่อให้เกิดความสวยงาม

3. แนวทางการบริหารจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการ มีดังนี้

3.1 เน้นการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวยังไม่ค่อยทราบว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำหรือท่องเที่ยวทางเรือด้วย ด้านชมรมผู้ประกอบการเรือก็มีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณการประชาสัมพันธ์ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น เช่น กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำไว้ในปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์และนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การออกบูธประชาสัมพันธ์และการแจกแผ่นพับในงานไทยเที่ยวไทย เป็นต้น ในส่วนของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวก็สามารถมีส่วนร่วมได้ โดยการให้ข้อมูลหรือแจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางเรือให้กับนักท่องเที่ยวที่ผ่านไปมาได้

3.2 ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่นักท่องเที่ยวจะไปใช้บริการเรือท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้เดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว หรือไม่ได้ไปรับประทานอาหารยังร้านอาหารที่มีบริการล่องเรืออาจไม่ทราบว่าสามารถไปติดต่อใช้บริการได้ที่ท่าเรือใดบ้าง โดยเฉพาะผู้ประกอบการเรือขนาดเล็กที่ไม่ได้มีทำน้ำเป็นของตนเองและไม่มียกงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ในส่วนนี้ด้วย เช่น ระบุชื่อผู้ให้บริการเรือท่องเที่ยวพร้อมข้อมูลสถานที่และเบอร์ติดต่อในเว็บไซต์ จัดทำป้ายบอกทางไปยังท่าเรือต่างๆ จัดทำแผนที่บอกสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถไปขึ้นเรือได้ โดยข้อมูลเหล่านี้สามารถฝากเผยแพร่ไว้ตามแหล่งชุมชนได้ กรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ทราบข้อมูลและแวะสอบถามจากคนในชุมชนก็สามารถให้ข้อมูลดังกล่าวได้

3.3 กำหนดมาตรฐานด้านราคาการให้บริการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ สำหรับผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวที่ไม่ได้นำเรือมาให้บริการร่วมกับศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีตัวแทนของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวทุกประเภทมาเข้าร่วมประชุมรวมถึงเจ้าของเรือหางยาวที่ให้บริการนำเที่ยวและไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำด้วย เพื่อให้เกิดมาตรฐานด้านราคาค่าบริการ โดยกำหนดราคาค่าบริการขั้นสูงและขั้นต่ำไว้เพื่อไม่ให้เกิดการแข่งขันกันด้านราคา หรือเกิดการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวมากนัก ซึ่งอาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่อยากกลับมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในอนาคตซ้ำอีก หรืออาจเกิดการบอกต่อไปยังนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ทำให้เสียภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ ทั้งนี้การกำหนดราคาค่าบริการควรพิจารณาถึงระยะเวลา จำนวนและกิจกรรมของนักท่องเที่ยวด้วย

3.4 กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำที่ชัดเจน อาจแบ่งออกเป็นเส้นทางท่องเที่ยวระยะสั้น ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที และเส้นทางท่องเที่ยวระยะยาว ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 1 ชั่วโมง 30 นาที ถึง 2 ชั่วโมง 30 นาที โดยประมาณ เพื่อให้เกิดความหลากหลายของเส้นทางท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการด้านระยะเวลาในการท่องเที่ยวและงบประมาณของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้ ทั้งนี้ทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเส้นทาง

ท่องเที่ยวร่วมกัน เพื่อไม่ให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ และเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสความงดงามของโบราณสถาน วัดเก่า รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่อยู่รอบนอกอย่างทั่วถึงด้วย

3.5 กิจกรรมในระหว่างการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะต้องการชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำ ร่วมกับการฟังบรรยายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากมัคคุเทศก์ และถ่ายภาพแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่เรือแล่นผ่าน การแวะขึ้นไปตามแหล่งท่องเที่ยวหลายๆ แห่งอาจทำให้เสียเวลาและต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จึงควรจัดกิจกรรมในระหว่างการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำให้เหมาะสมด้วย เช่น การแวะให้ขึ้นไปไหว้พระ รับประทานอาหาร เลือกซื้อสินค้าต่างๆ ส่วนกิจกรรมร้องเพลงคาราโอเกะนั้นจะเป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่ท่องเที่ยวแบบเหมาลำโดยเฉพาะชาวเอเชีย โดยจะมีการรับประทานอาหารบนเรือด้วย ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มผู้ประกอบการต้องร่วมกันหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวจะต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการร้องเพลง แต่อยุธยาเป็นเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน และยังได้รับการประกาศให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมอีกด้วย จึงควรส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมากกว่า

4. แนวทางการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีดังนี้

4.1 การจัดการการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำแบบบูรณาการ โดยทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ท่องเที่ยวและกีฬา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เทศบาลพระนคร ชมรมธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำ ผู้ประกอบการโรงแรม/ที่พักและร้านอาหารที่ให้บริการล่องเรือ เป็นต้น ควรวางแผนการดำเนินงานร่วมกับตัวแทนที่รับผิดชอบดูแลวัด ตลาดน้ำ และสถานที่อื่นๆ ที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี รวมถึงตัวแทนของแต่ละชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงด้วย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วน

4.2 จัดตั้งเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจเรือท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว ผู้ประกอบการโรงแรม/ที่พักและร้านอาหารที่ให้บริการเรือนำเที่ยว รวมถึงเจ้าของเรือนขนาดเล็กซึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชนที่นำเรือมาให้บริการด้วยทุกคน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินธุรกิจ โดยวัตถุประสงค์ของเครือข่ายนี้เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกว่าต้องไม่มุ่งเน้นด้านธุรกิจหรือผลกำไรอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำควบคู่ไปด้วย เพื่อให้การท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกิดความยั่งยืน โดยสมาชิกของเครือข่ายจะมีการประชุมกันเพื่อวางแผนและแก้ไขปัญหาในการดำเนินธุรกิจเรือท่องเที่ยวร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งของเครือข่ายและเป็นตัวแทนในการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่อไป

4.3 การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำกับเศรษฐกิจของชุมชน โดยให้ทุกชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ติดริมแม่น้ำนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นโดยคนในชุมชน เน้นการส่งเสริมการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนหรือภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่ระลึกสำหรับจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เมื่อชุมชนเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับการการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำก็จะตระหนักถึงความ

สำคัญของการช่วยกันดูแลรักษาสีงแวดล้อม ความสะอาดของแม่น้ำ การไม่บุกรุกพื้นที่ของอุทยานประวัติศาสตร์ฯ ให้ความร่วมมือกับกรมศิลปากรในการบำรุงรักษาโบราณสถานและวัดต่างๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวและดึงดูดให้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกในอนาคต

4.4 การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในพื้นที่ กรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการให้มีมัคคุเทศก์บรรยายความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ผู้ประกอบการเรือสามารถประสานความร่วมมือไปยังสถานศึกษาให้จัดมัคคุเทศก์เยาวชนทั้งระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา หรือการแสดงนาฏศิลป์สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการชมการแสดงได้ เป็นการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบแม่น้ำที่จะเติบโตขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ต้องการมัคคุเทศก์ประจำบนเรือ

5. แนวทางการบริหารจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบแม่น้ำในอนาคต มีดังนี้

5.1 การจัดกิจกรรมใหม่ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวแบบแม่น้ำ นอกเหนือจากกิจกรรมการไหว้พระ ทำบุญ ให้อาหารปลา รับประทานอาหาร และร้องเพลงคาราโอเกะ เช่น จัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านบริเวณริมชายฝั่งของวัดหรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในเวลาเย็นถึงค่ำ ซึ่งเรือที่แล่นผ่านสามารถชะลอหรือจอดเรือให้นักท่องเที่ยวชมและถ่ายภาพได้ โดยเริ่มจากสถานที่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวก่อน อาจจัดกิจกรรมนี้ในช่วงที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการจัดงานประจำปีอยู่แล้ว เช่น งานมรดกโลก งานลอยกระทง งานสงกรานต์ เป็นต้น โดยให้คนในชุมชนสถานศึกษา ผู้ประกอบการภาคเอกชนธุรกิจต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนี้

5.2 อบรมมัคคุเทศก์อาสาหรือมัคคุเทศก์เยาวชน เพื่อบรรยายข้อมูลภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาจีน เนื่องจากอุปกรณ์อัดเสียงการบรรยายหรือชาวต่างชาติที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดเตรียมไว้ไม่เพียงพอ เมื่อมีกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวและต้องการบริการนี้พร้อมกันจำนวนมาก

5.3 การสร้างตลาดน้ำแห่งใหม่ในบริเวณพื้นที่ส่วนรวม โดยให้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของตลาดน้ำที่เป็นตัวแทนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรตลาดน้ำแบบดั้งเดิม เป็นการจำลองรูปแบบการค้าขายของคนอยุธยาสมัยเก่า ภายใต้การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแบบดั้งเดิม ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ความเห็นชอบของกรมศิลปากรด้วย นอกจากนี้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบแม่น้ำแห่งใหม่แล้วยังเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชนด้วย

5.4 บังคับใช้กฎหมายในการรักษาสีงแวดล้อมและความปลอดภัยในการท่องเที่ยวทางเรืออย่างเคร่งครัด หน่วยงานภาครัฐโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นแกนนำในการสื่อสารไปยังกลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้นำชุมชนโดยเฉพาะในพื้นที่ติดริมแม่น้ำ เพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจ และขอความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวแบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกิจกรรมที่สร้างความประทับใจ และดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทั้งกลุ่มเดิมและกลุ่มใหม่สนใจมาท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อหาแนวทางกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คณะผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาบูรณาการเพื่อหาแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจะเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และการกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวเท่านั้น ส่วนขั้นตอนอื่นๆ ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการควบคุมกลยุทธ์จะอยู่ในภายใต้การพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการดำเนินการ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ของการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

ตารางที่ 4.31 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. แหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำมีศักยภาพสูงในด้านความมีชื่อเสียงของโบราณสถานและวัดวาอารามในสมัยกรุงศรีอยุธยา และคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว	1. เน้นการชมทัศนียภาพและความงามของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการแวะให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ
2. มีแม่น้ำสามสายมาบรรจบกันบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี เป็นจุดดึงดูดความสนใจได้	2. ยังขาดความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้ประกอบการ โดยเฉพาะเรือขนาดเล็กหรือเรือแจวที่ชาวบ้านนำออกมาให้บริการเอง รวมถึงมีคนจากนอกพื้นที่นำเรือมาจอดให้บริการ
3. การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำจะทำให้ได้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่ตั้งบ้านเรือนทรงไทยแบบดั้งเดิมที่อยู่ริมแม่น้ำ	3. นักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยลำพังหรือมาเป็นกลุ่มเล็กจะมีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการเรือท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำค่อนข้างสูง
4. แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อยู่ใกล้เคียงกัน สามารถมองเห็นได้ชัดเจนขณะที่เรือแล่นผ่าน สะดวกกว่าเดินทางโดยทางรถยนต์	4. ถ้านักท่องเที่ยวต้องการแวะขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวหลายๆ แห่งจะใช้เวลานานและมีค่าใช้จ่ายในการล่องเรือเพิ่มมากขึ้น
5. นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำได้ทั้งเวลากลางวันและเวลาเย็น	5. แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งไม่ได้สร้างท่าเรือไว้รองรับเรือขนาดใหญ่

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
6. มีโบราณสถาน วัด และแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและมีชื่อเสียงตั้งอยู่ริมแม่น้ำเป็นจำนวนมาก	6. ในแม่น้ำและบริเวณชายฝั่งบางพื้นที่ยังพบว่ามีขยะอยู่ ทำให้ดูไม่สะอาดต่อผู้ที่พบเห็น
7. มีเรือจำนวนมากและหลายขนาดรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว	7. ยังขาดบุคลากรที่สามารถบรรยายข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ ให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
8. การประดับไฟตามโบราณสถาน วัด และบ้านเรือนสองฝั่งแม่น้ำ ทำให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงามแตกต่างจากเวลากลางวัน	8. ค่าบริการในการท่องเที่ยวเลียบบำเหน็จน้ำของผู้ประกอบการแต่ละรายยังไม่เป็นมาตรฐาน
9. มีชุมชน 3 ศาสนาที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม จึงมีทั้งวัด โบสถ์ และมัสยิด อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวด้วย	
10. การท่องเที่ยวเลียบบำเหน็จน้ำทำให้เห็นทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในมุมที่สวยงามมากกว่า เพราะในสมัยก่อนจะนิยมสร้างวัด และบ้านเรือนหันหน้าเข้าหาแม่น้ำ เช่น วัดไชยวัฒนาราม วัดพนัญเชิง เป็นต้น	

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อหาโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

ตารางที่ 4.32 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โอกาส	อุปสรรค
1. หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ และเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางน้ำได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน	1. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำยังอยู่ในระดับน้อย ทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร
2. หน่วยงานภาครัฐและบริษัทเอกชนในจังหวัดต่างๆ นิยมพาบุคลากรมาท่องเที่ยวที่อยุธยา และทำกิจกรรมล่องเรือเพื่อท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ	2. การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำในแม่น้ำ ถ้าปริมาณน้ำน้อยเกินไปเรือก็ออกให้บริการไม่ได้เพราะติดทรายหรือโคลน ถ้าน้ำหลากมากเกินไปก็อาจเกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยวได้
3. จังหวัดอยุธยาอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก การเดินทางก็สะดวก สามารถเดินทางไปเข้าเย็นกลับได้	3. นักท่องเที่ยวนิยมร้องเพลงคาราโอเกะมากกว่าฟังชมหรือฟังบรรยายข้อมูลความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์
4. คนที่นิยมไหว้พระทำบุญจะนึกถึงอยุธยาเพราะที่อยุธยามีวัดเยอะ การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำจึงเป็นผลพลอยได้ตามมา	4. การประดับไฟยามค่ำคืนมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง หลายแห่งจึงเปิดไฟในระยะเวลาสั้นๆ หรือยกเลิกการเปิดไฟ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่เห็นความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืน
5. ภายหลังเหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อปี 2554 ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางมาเพื่อดูร่องรอยของความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม	5. เหตุการณ์น้ำท่วมปี 2554 ทำให้โบราณสถาน วัด แหล่งท่องเที่ยวและบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำได้รับความเสียหาย หลายแห่งขาดงบประมาณในการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี
6. การเป็นตัวแทนของประเทศไทยเพื่อรับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดงาน World Expo 2020 ซึ่งจะทำให้ผู้สนใจเดินทางมาอยุธยาเป็นโอกาสให้การท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักมากขึ้น	
7. ช่วงเวลาการจัดงานประจำปี เช่น งานลอยกระทง ยิงฟ้าอยุธยามรดกโลก งานลอยกระทง จะมีนักท่องเที่ยวมาที่อยุธยาเป็นจำนวนมาก ทำให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเพิ่มขึ้น	

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค
8. การจัดงานเพื่อรำลึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับชาติต่างๆ ทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น และเกิดความสนใจไปท่องเที่ยวหมู่บ้านต่างชาติต่างๆ เช่น หมู่บ้านญี่ปุ่น หมู่บ้านโปรตุเกส ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำ	
9. นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ได้แก่ ชาวยุโรป ไต้หวัน และจีน สนใจมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่สนใจเรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์	
10. นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ในการท่องเที่ยวแปลกใหม่ที่แตกต่างจากเดิม คือ เปลี่ยนจากการไหว้พระหรือท่องเที่ยวทางบก เป็นการท่องเที่ยวทางน้ำ	
11. ผู้ที่มาทำบุญและลอยอังคารในแม่น้ำสามารถท่องเที่ยวตามเส้นทางเลียบบแม่น้ำได้	
12. นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ท่องเที่ยวแบบใหม่แทนการท่องเที่ยวทางรถยนต์	
13. การวางแผนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางบก เข้ากับการท่องเที่ยวทางน้ำ จะทำให้การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเป็นที่นิยมมากขึ้น	

3. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์

ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะผู้วิจัยได้นำมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ได้ดังนี้

3.1 วิสัยทัศน์ (Vision)

“ส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ”

3.2 พันธกิจ (Mission)

3.2.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

3.2.2 ใช้การสื่อสารการตลาดและการส่งเสริมการตลาดไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อเพิ่มโอกาสในการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

3.2.3 พัฒนาบุคลากรและคุณภาพการให้บริการการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำให้เป็นที่ยอมรับ

3.3 เป้าหมายเชิงกลยุทธ์

3.3.1 การบริหารจัดการศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3.3.2 การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศักยภาพและเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. แนวทางการกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สำนักศิลปากรที่ 3 กรมเจ้าท่า การท่องเที่ยวและกีฬา รวมทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลอดจนการนำกลยุทธ์ไปใช้ปฏิบัติ การควบคุมและการประเมินผลการใช้กลยุทธ์ โดยการดำเนินงานควรเป็นไปในลักษณะของการประสานความร่วมมือกับผู้ประกอบการธุรกิจเรือนำเที่ยว และชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ เป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจเดินทางไปท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำแล้วกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การกระจายรายได้ของธุรกิจเรือนำเที่ยวสู่ชุมชนในท้องถิ่น จนเกิดเป็นการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต โดยคณะผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ออกเป็น 6 แนวทางหลัก ดังนี้

4.1 แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

4.1.1 เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเข้ากับแหล่งชุมชนที่สามารถเข้าถึงจากเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก หรือแม่น้ำลพบุรีได้ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำดอกไม้จากดอกโสน การสานปลาตะเพียน การทำโรตีสายไหม เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

4.1.2 กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำให้มีหลายหลายเส้นทาง เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวทางเรืออีกในอนาคตในเส้นทางที่แตกต่างจากเดิม โดยอาจเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยวเลียบบลำคลองเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของแต่ละชุมชนอย่างใกล้ชิด นักท่องเที่ยวสามารถแวะชมและเลือกซื้อของที่ระลึกขึ้นชื่อของแต่ละชุมชน ซึ่งเป็นการกระจายรายได้ไปยังชุมชนและกระตุ้นให้ชุมชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

4.1.3 สร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่เพื่อเป็นทางเลือกและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจท่องเที่ยว เช่น ตลาดน้ำแห่งใหม่นอกจากที่วัดท่าการ้อง โดยจำลองวิถีชีวิตของชุมชนที่ทำการค้าขายกันบนเรือพายหรือเรือแจว นักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือชมตลาดน้ำ เลือกซื้ออาหาร เครื่องดื่มของที่ระลึกโดยรอบตลาดน้ำได้ อาจมีการแสดงนาฏศิลป์บนเวทีในแม่น้ำให้นักท่องเที่ยวได้ชมในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ พ่อค้าแม่ค้าในตลาดน้ำสวมใส่เสื้อผ้าไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ที่ควรอนุรักษ์ไว้

4.1.4 สร้างถนนคนกรุงเก่า เป็นรูปแบบของถนนคนเดินที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำในย่านชุมชน โดยมีท่าจอดเรือให้นักท่องเที่ยวแวะขึ้นไปเลือกซื้อสินค้า OTOP อาหาร สินค้าที่ระลึกต่างๆ หรือนั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจชมทิวทัศน์แม่น้ำ

4.1.5 พัฒนาพื้นที่ในชุมชนริมแม่น้ำส่วนหนึ่งให้เป็นชุมชนคนอยุธยา เป็นสถานที่จัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปหัตถกรรมภูมิปัญญาชาวบ้าน เสื้อผ้าและเครื่องใช้สมัยอยุธยา อาหารไทย การประกอบอาชีพดั้งเดิมของคนอยุธยา เช่น การปลูกข้าว การทำประมง เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้

4.1.6 พัฒนาพื้นที่ที่อยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำรอบเกาะเมืองให้เป็นเมืองโบราณเลียนแบบน้ำ โดยควบคุมสิ่งก่อสร้างและที่อยู่อาศัยที่จะเกิดขึ้นใหม่หรือปรับปรุงต่อเติมจากเดิมให้เป็นไปตามแบบที่กรมศิลปากรหรือสำนักศิลปากรที่ 3 ได้กำหนดไว้ ทั้งด้านรูปแบบและสีของอาคารบ้านเรือน ซึ่งจะรวมถึงโรงแรม/ที่พักและร้านอาหารทุกประเภท เพื่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

4.1.7 ส่งเสริมด้านงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากวัดขนาดเล็กที่มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมน้อย จะขาดงบประมาณในการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมให้สวยงาม โดยเฉพาะในเรื่องสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ท่าเรือที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย ป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมองเห็นอย่างชัดเจน ชายตลิ่งสองฝั่งแม่น้ำที่สะอาดตาปราศจากขยะ สิ่งปฏิกูล ต้นไม้หรือหญ้ารก้าง และห้องน้ำสะอาดไว้บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2 แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

4.2.1 ผสมผสานกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายตลอดเส้นทางที่ล่องเรือ โดยในระหว่างการนั่งเรือชมความงดงามของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และชมทิวทัศน์ธรรมชาติ ควรมีผู้ให้ข้อมูลและความเป็นมาที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวด้วย มีการจอดเรือแวะให้นักท่องเที่ยวได้ขึ้นไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำบุญ ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้ออาหารและของที่ระลึกต่างๆ จากตลาดน้ำหรือตลาดหัวรอที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ (สำหรับเรือขนาดเล็กที่แล่นรอบเกาะเมืองได้) ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น และการซื้อเครื่องดื่มหรือขนมมารับประทานบนเรือยังสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความเพลิดเพลินได้

4.2.2 ผนวกกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียนแบบน้ำเข้ากับกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น งานลอยกระทงฟ้าอยุธยาจรดไกล งานรำลึกความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับประเทศต่างๆ งานอยุธยาแฟร์ งานแข่งขันกีฬา หรืองานอื่นๆ ที่จังหวัดอยุธยาเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน เป็นต้น

4.2.3 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำยามคำคืน นอกจากการชมความงดงามของโบราณสถานจากการประดับไฟ เช่น การแสดงนาฏศิลป์ไทย การแต่งกายในยุคสมัยต่างๆ การบรรเลงดนตรีไทย การจำลองประเพณีลอยกระทงสำหรับให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้มีส่วนร่วมโดยการลอยกระทงใบตองในแม่น้ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้เรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีของชาวอยุธยาแทนการร้องเพลงคาราโอเกะ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับผู้แสดงที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในท้องถิ่นด้วย

4.2.4 พัฒนาการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำเชิงสร้างสรรค์ขึ้น โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่และได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในเชิงสร้างสรรค์ เช่น การสอนสานปลาตะเพียน การสานตะกร้า การหัดร้องรำเพลงพื้นบ้าน การแข่งเรือพาย เป็นต้น

4.2.5 จัดบริการนวดสปาหรือนวดแผนไทยในเรือพร้อมกับชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำไปด้วย โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่ชื่นชอบการนวดสปาหรือนวดแผนไทย และกลุ่มนักท่องเที่ยวอาวุโสเพื่อผ่อนคลายและได้รับความเพลิดเพลินกับธรรมชาติไปพร้อมกัน

4.2.6 จัดกิจกรรมเสริมที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ เช่น การปั่นจักรยานเลียบริมแม่น้ำตอนเช้าหรือยามเย็นในเส้นทางระยะใกล้ เพื่อออกกำลังกายและชมทัศนียภาพริมแม่น้ำ การนิมนต์พระออกบิณฑบาตทางเรือให้นักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนในอยุธยาได้ทำบุญใส่บาตร หรือล่องเรือไปใส่บาตรตามวัดต่างๆ ในยามเช้า

4.3 แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาด ประกอบด้วย

4.3.1 นำเสนอจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3 ประการ ได้แก่ (1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของอยุธยา (2) การได้ชมบรรยากาศและเห็นวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำและบ้านเรือนแบบดั้งเดิมของชาวอยุธยา (3) การได้ท่องเที่ยวในเส้นทางของแม่น้ำ 3 สายที่ไหลมารวมกันที่อยุธยาบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

4.3.2 ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มคนทำงาน เพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆ นอกจากผู้ที่ต้องการมาทำบุญไหว้พระที่อยุธยาเท่านั้น

4.3.3 จัดกิจกรรมร่วมกับผู้จัดรายการโทรทัศน์หรือรายการวิทยุ เพื่อพากลุ่มผู้ชมหรือผู้ฟังที่ร่วมสนุกกับรายการไปทำกิจกรรมไหว้พระ ทำบุญ และท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.3.4 ใช้การตลาดทางตรงโดยสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำไปยังหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชนหรือโรงงานอุตสาหกรรมในภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้จัดกิจกรรมพานักล่องในสังกัดมาประชุมสัมมนาหรือพักผ่อนโดยการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งหน่วยงานเดิมและหน่วยงานที่ยังไม่เคยจัดกิจกรรมดังกล่าว

4.3.5 ใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านตัวแทนบริษัทท่องเที่ยวต่างๆ ไปยังตลาดเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงและในภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งขยายตลาดไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวในประเทศแถบยุโรปซึ่งมีความสนใจท่องเที่ยวเชิงศึกษาประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม รวมถึงนักท่องเที่ยวในประเทศใกล้เคียงในกลุ่มอาเซียน เช่น ประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า ให้

เดินทางมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ โดยเน้นถึงความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.4 แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย

4.4.1 กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในปฏิทินท่องเที่ยวประจำปีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น งานเทศกาลท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ 3 สาย งานเทศกาลสายน้ำแห่งชีวิต เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ เป็นต้น

4.4.2 จัดประกวดภาพถ่ายหัวข้อ “ท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำ ล่องตามเส้นทางเรือ” โดยให้นักท่องเที่ยวส่งภาพภาพแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งที่กำหนดสถานที่ให้และตามความพอใจของนักท่องเที่ยวในมุมมองขณะอยู่บนเรือที่แล่นผ่าน เพื่อให้คณะกรรมการตัดสินใจและประกาศผลผ่านทางเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก วารสารด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือสื่ออื่นๆ

4.4.3 สร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและชุมชน โดยจัดประกวด “หน้าบ้านสวยงาม ทำน่าน้ำดู” โดยให้เจ้าของบ้านที่อยู่ริมน้ำเข้าร่วมโครงการทำความสะอาดและตกแต่งบริเวณรอบบ้านและทำน้ำให้สวยงามด้วยไม้ดอกไม้ประดับ หรือวัสดุเหลือใช้อื่นๆ แล้วให้นักท่องเที่ยวที่ล่องเรือผ่านเป็นผู้ประเมินร่วมกับคณะกรรมการจากทุกภาคส่วน

4.4.4 จัดทำป้ายสื่อสารถึงข้อมูลการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำทางเรือและจุดที่ให้บริการเป็นภาษาอังกฤษ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง การจัดทำข้อมูลแนะนำการท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำในเว็บไซต์/เฟสบุ๊กเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งของหน่วยงานภาครัฐและของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมากขึ้น

4.4.5 กระตุ้นให้บริษัททัวร์จัดโปรแกรมท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเป็นครอบครัว ซึ่งมักจะชอบการท่องเที่ยวแบบเป็นส่วนตัวและไม่ชอบการท่องเที่ยวแบบร้องรำทำเพลง กลุ่มนักท่องเที่ยวลักษณะนี้จะใช้เวลาในการท่องเที่ยวไปในการศึกษาข้อมูลความเป็นมา ตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ชิมซบความงดงามของทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าความบันเทิง เพื่อส่งเสริมตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้เพิ่มมากขึ้น

4.5 แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

4.5.1 จัดอบรมให้กับผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวทุกประเภท คนขับเรือ พนักงานให้บริการบนเรือ พ่อค้าแม่ค้าที่จำหน่ายสินค้า อาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมขึ้นไปแวะชม โดยอบรมในเรื่องการให้บริการที่ประทับใจ การมีอัธยาศัยที่ดี การช่วยกันดูแลความปลอดภัย การรักษาวรรณธรรมและประเพณีอันดีงามของเมืองเก่าอยุธยา การแนะนำหรือให้ข้อมูลการท่องเที่ยว การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นต้น

4.5.2 จัดอบรมให้กับผู้นำชุมชนเพื่อถ่ายทอดไปยังคนในชุมชน โดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ติดริมแม่น้ำในเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว การช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดบ้านเรือน ทำน้ำ ริมตลิ่ง และความสะอาดของแม่น้ำ

4.5.3 พัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศให้กับมัคคุเทศก์ เพื่อให้สามารถบรรยายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเลียบบแม่น้ำเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น หรือภาษาของกลุ่มประเทศอาเซียนได้ ทั้งมัคคุเทศก์ประจำ มัคคุเทศก์อาสาจากคนในท้องถิ่นหรือมัคคุเทศก์เยาวชนจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่

4.5.4 ผลักดันให้เกิดเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวทุกราย รวมถึงเรือนำเที่ยวที่ชาวบ้านในชุมชนนำออกมาให้บริการนักท่องเที่ยวเองด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นระบบของการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการจัดหานักท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากธุรกิจการท่องเที่ยวนี้ด้วย โดยหน่วยงานภาครัฐ เช่น อบจ. อาจเข้ามาเป็นหน่วยงานกลางในการประสานเครือข่าย ซึ่งจะทำให้เกิดเครือข่ายของทุกภาคส่วน เนื่องจากเรือนำเที่ยวขนาดเล็กจะมีข้อจำกัดหลายอย่าง ทั้งเรื่องการประชาสัมพันธ์ ทำการตลาด และความเป็นระบบในการให้บริการ

4.6 แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ด้านการให้บริการ ประกอบด้วย

4.6.1 นำเสนอเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของประวัติศาสตร์อยุธยาแก่ผู้มาเยือน การตกแต่งและประดับเรือทุกลำให้มีความสวยงาม เช่น ลวดลายแกะสลักไม้ส่วนต่างๆ ของเรือ ภาพโบราณสถานต่างๆ ประดับภายในเรือ โดยเฉพาะเรือขนาดใหญ่ของโรงแรม/ที่พักและร้านอาหารที่มีพื้นที่ของเรือและงบประมาณเพียงพอ

4.6.2 การตกแต่งทั้งภายในและภายนอกของโรงแรม/ที่พักและร้านอาหารที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำในเส้นทางท่องเที่ยว ควรแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นอยุธยาเมืองเก่าด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับบรรยากาศของความเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

4.6.3 ส่งเสริมให้พนักงานผู้ให้บริการบนเรือและผู้ขับเรือแต่งกายด้วยชุดไทยในสมัยอยุธยา เพื่อสื่อถึงวัฒนธรรมอันดีงามที่ควรอนุรักษ์และถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ศึกษา และสร้างบรรยากาศของการอยู่ในพื้นที่แห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันทรงคุณค่ามายาวนาน

4.6.4 กำหนดมาตรฐานราคาค่าบริการให้ชัดเจน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการที่แตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวสามารถตรวจสอบราคาจากเว็บไซต์หรือศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวได้ ทั้งค่าบริการแบบเหมาและแบบรายบุคคล เช่น

(1) เรือลำใหญ่ แบ่งออกเป็น

รูปแบบที่ 1 สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม โดยต้องการชมทัศนียภาพอย่างเดียว ไม่ต้องการรับประทานอาหารและไม่แวะขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยว

รูปแบบที่ 2 สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม โดยต้องการชมทัศนียภาพและรับประทานอาหารบนเรือด้วย แต่ไม่แวะขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยว

รูปแบบที่ 3 สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม โดยต้องการชมทัศนียภาพและแวะขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวด้วย แต่ไม่ต้องการรับประทานอาหาร

รูปแบบที่ 4 สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการเหมาลำ โดยต้องการชมทัศนียภาพอย่างเดียว

(2) เรือลำเล็ก แบ่งออกเป็น

รูปแบบที่ 1 สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม โดยต้องการชมทัศนียภาพอย่างเดียว ไม่แวะขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยว

รูปแบบที่ 2 สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม โดยต้องการชมทัศนียภาพและแวะขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวด้วย

รูปแบบที่ 7 สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการเหมาลำ โดยต้องการชมทัศนียภาพอย่างเดียว ไม่แวะขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยว

รูปแบบที่ 8 สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการเหมาลำ โดยต้องการชมทัศนียภาพและแวะขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวด้วย

4.6.5 กำหนดเครื่องแต่งกายของผู้ขึ้นเรือให้เป็นรูปแบบเดียวกัน อาจกำหนดตราสัญลักษณ์ที่แสดงให้ทราบว่าเรือให้บริการนำเที่ยวที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายหรือชมรมผู้ประกอบการธุรกิจเรือนำเที่ยว หรือเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อบจ. เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นว่าจะได้รับบริการจากผู้ให้บริการที่เชื่อถือได้ และสามารถร้องเรียนไปยังหน่วยงานภาครัฐ เช่น อบจ. ถึงคุณภาพการให้บริการได้

แนวทางกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำทั้ง 6 แนวทางดังกล่าวข้างต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนได้ตามความเหมาะสม